

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Bakalářská práce

Markéta Žůrková

Přírodní motivy v díle Gabriely Mistralové

Motifs of nature in Gabriela Mistral's works

Praha 2020

Vedoucí práce: Mgr. Dora Poláková, Ph.D.

Poděkování

Děkuji Doře Polákové za vedení práce, její vstřícnost, ochotu a rady při konzultacích. Děkuji také svým blízkým za podporu.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 4. srpna 2020

.....

Markéta Žůrková

Klíčová slova (česky)

Gabriela Mistral, přírodní motivy, hispanoamerická poezie, modernismus, postmodernismus

Klíčová slova (anglicky)

Gabriela Mistral, motifs of nature, Hispano-American poetry, modernism, post-modernism

Abstrakt (česky)

Bakalářská práce se zabývá přírodními motivy v poezii chilské básnířky, nositelky Nobelovy ceny za literaturu, Gabriely Mistralové. Nejprve stručně seznamuje s významnými událostmi v životě autorky. Poté se věnuje literárnímu kontextu její tvorby, která spadá do období modernismu a postmodernismu v Latinské Americe. Pro orientaci je uveden přehled a charakteristika jednotlivých básnických sbírek autorky. Následuje výběr několika básní z celé její tvorby, rozdělených podle jednotlivých přírodních motivů, které se v nich objevují. Cílem práce je podat obraz přírody v poezii Gabriely Mistralové a popsat její vztah k ní na základě interpretace vybraných básní a znalostí autorčina života, období a prostředí, ve kterém žila. Práce čerpá ze souborného vydání básnické tvorby autorky v originálním znění a českého vydání vybraných básní, dále pak z biografí a teoretických studií o literatuře a přírodě.

Abstract (in English)

The bachelor's thesis deals with the topic of nature in the works of Chilean poet, a laureate of Nobel Prize in Literature, Gabriela Mistral. The first chapter briefly introduces the poet and her life. The next chapter depicts the period of modernism and post-modernism in Latin America, which Gabriela Mistral is associated with, followed by an overview of all of her poetry collections to provide an outline of her work. After that comes a selection of poems, which are categorized on the basis of the particular motifs of nature that appear in them. The aim of this work is to give an image of nature in Gabriela Mistral's poems and describe her relationship with it by interpreting several selected poems and taking into consideration the author's life as well as the period and environment. The work is based on the complete edition of Mistral's original works, the Czech edition of some poems, biographies, and theoretical studies on Literature and nature.

OBSAH

1	ÚVOD	7
2	ŽIVOT GABRIELY MISTRALOVÉ	8
3	DÍLO GABRIELY MISTRALOVÉ	13
3.1	LITERÁRNÍ KONTEXT.....	13
3.1.1	<i>Modernismus .....</i>	<i>13</i>
3.1.2	<i>Postmodernismus .....</i>	<i>17</i>
3.2	POEZIE	20
3.2.1	<i>Bezútěšnost.....</i>	<i>21</i>
3.2.2	<i>Něha.....</i>	<i>23</i>
3.2.3	<i>Pastva .....</i>	<i>24</i>
3.2.4	<i>Lis .....</i>	<i>25</i>
3.2.5	<i>Chilská báseň .....</i>	<i>26</i>
3.3	PRÓZA	27
4	PŘÍRODNÍ MOTIVY	28
4.1	VODA.....	28
4.2	ZEMĚ.....	36
4.2.1	<i>Hora.....</i>	<i>38</i>
4.2.2	<i>Strom.....</i>	<i>43</i>
4.2.3	<i>Květina.....</i>	<i>49</i>
4.3	VZDUCH.....	53
4.4	OHEŇ.....	54
5	ZÁVĚR	55
6	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	58

1 Úvod

Gabriela Mistralová byla nepochybně výjimečnou a zajímavou osobností. Kromě toho, že byla vynikající básnířkou a první hispanoamerickou autorkou, která získala Nobelovu cenu za literaturu a proslavila se tak po celém světě, se věnovala také vzdělání, diplomacii a humanitární činnosti. Za svůj život procestovala celý svět. To všechno i přes tragické události v osobním životě, které ovlivnily i její básnickou tvorbu. Z těchto důvodů mě tato chilská básnířka natolik zaujala, že jsem si její poezii zvolila jako téma své bakalářské práce.

V poezii Gabriely Mistralové má velký význam příroda. Objevuje se v ní hodně z její krásné rodné země, jako majestátní Andské pohoří a úrodná údolí s řekami, ale také z různých míst, jež autorka navštívila. Jelikož v básních často reaguje na události ve svém životě, je první kapitola této práce věnována autorčině biografii. Pokusím se stručně popsat nejdůležitější události jejího života, od dětství a rodiny až po život slavné a uznávané básnířky a diplomatky. Protože byla Gabriela Mistralová významnou představitelkou hispanoamerické literatury, zařadím její dílo do literárního kontextu a charakterizuji období, do kterých bývá autorka řazena: modernismus a postmodernismus. Poté uvádím přehled autorčiny básnické tvorby a pokusím se charakterizovat jednotlivé sbírky. Pár slov věnuji také její prozaické tvorbě. Nakonec se zaměřím na jednotlivé přírodní motivy v jejích básních, které budou rozčleněny do kapitol podle čtyř přírodních živlů, se kterými jsou spojeny. Cílem práce je zachytit různé podoby přírody v básních Gabriely Mistralové, způsob, jakým ji autorka vnímá a jaký význam jí přikládá. Z toho důvodu věnuji pozornost především obsahové stránce básní.

V češtině byly dosud vydány pouze některé vybrané básně Gabriely Mistralové, proto v práci kombinuji tyto překlady s vlastními pracovními překlady, v nichž se ale zaměřuji pouze na význam básní a nezachovávám formální stránku originálů.

2 Život Gabriely Mistralové

Gabriela Mistralová, vlastním jménem Lucia Godoyová Alcayagová, se narodila 7. dubna 1889 v chilském městečku Vicuña v údolí řeky Elqui, na severu Chile, oblasti proslulé pěstováním ovoce a produkcí vína. Gabriela Mistralová na svůj rodný kraj vždy ráda vzpomínala: „jaký krásný emocionální život jsme to měli mezi našimi divokými horami, zrak opilý světly a tvary a sluch zachycující vítr a vody této vesnice.“¹ V dětství si hrávala na zahradě, vyrůstala v souznění s přírodou, obklopena šuměním řeky a zpěvem ptáků. Mezi její oblíbené hračky patřily pecky z ovoce, zvláště tvarované kamínky, barevná sklíčka, ptáci a těla mrtvých užovek.²

Její otec, Jerónimo Godoy Villanueva, venkovský učitel, který hrával na kytaru, skládal verše a staral se o zahradu, rodinu opustil, když byly Gabriele tři roky. Byla tak vychována svou matkou Petronilou Alcayagovou a o mnoho let starší nevlastní sestrou Emelinou, také venkovskou učitelkou, ve vesnici Montegrande. S babičkou z otcovy strany už od dětství četla Bibli, což se projevilo později v jejím životě a tvorbě, ve které je patrné její náboženské založení.³ Z otcovy strany jí v žilách kolovala krev indiánského kmene Diaguitů, na což byla velice hrdá, zatímco z matčiny strany krev baskická, sama sebe nazývala „baskickou mestickou.“⁴ Po otci zdědila básnické nadání a fantazii, ale také touhu po cestování. V jejím díle i životě to ale byla její matka, koho si neustále připomínala.⁵

---

¹ Citováno podle: QUEZADA, Jaime. „Gabriela Mistral a través de su obra“. V: MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesía y prosa*. Caracas: Biblioteca Ayacucho, 1993, s. 9.

„qué linda vida emocional tuvimos en medio de nuestras montañas salvajes, qué ojo bebedor de luces y de formas y qué oído recogedor de vientos y aguas sacamos de estas aldeas.“ MISTRALOVÁ, Gabriela. „Breve descripción de Chile“. V: *Anales de la Universidad de Chile*, Santiago, 1934, s. 211-233.

² QUEZADA, Jaime. „Gabriela Mistral a través de su obra“, s. 9.

³ OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana. 3. Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*. Madrid: Alianza Editorial, 2001, s. 268.

⁴ SLAVÍK, Ivan. „Básnířka samoty a družnosti“. V: MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*. Praha: Odeon, 1970, s. 11.

⁵ QUEZADA, Jaime. „Gabriela Mistral a través de su obra“, s. 10.

Do svých dvanácti let žila a vyrůstala mezi venkovany, k nimž se později vždy hlásila a řadila se mezi ně. V patnácti letech začala učit, stejně jako její otec, na venkovské škole v Coquimbo, v osmnácti ve vesnici La Compañía, v roce 1907 pak v městečku La Cantera.⁶

Už od dětství se pokoušela o psaní básní, k prvním veršům ji inspiroval monotónní rytmus staré selské káry.⁷ V mládí také začala přispívat básněmi a články do místních periodik měst La Serena, Coquimbo, Vicuña a časopisu *La Voz de Elqui*.

V mládí byla popisována jako „vytáhlá štíhlá dívka s bílou pletí a půvabnými rysy, romantická a snivá, očí zelených a rukou krásně utvářených a jemných“.⁸ U školských úřadů zpočátku nepůsobila příliš důvěryhodně kvůli tomu, že kouřila, údajně měla „pohanské myšlenky“ a byla „příliš radikální.“⁹ Své povolání učitelky, ve kterém strávila dvacet let, však brala velmi vážně a milovala ho, vzdělání považovala za své poslání a svou největší přednost.

Zásadní událost, která hluboce ovlivnila jak její život, tak její básnickou tvorbu, byla tragická láska k Romeliu Uretovi, mladému železničnímu úředníkovi, jenž kvůli dluhům, které nebyl schopen splácet, spáchal v roce 1909 sebevraždu. Přestože je pravděpodobné, že její láska nebyla opětována, jeho smrt ji hluboce zasáhla a její bolest a žal ji inspirovaly k napsání první básnické sbírky, *Sonetů smrti (Sonetos de la muerte)*.

V roce 1914, ve svých dvaceti pěti letech, vyhrála se *Sonety smrti* ve slavné básnické soutěži Juegos Florales konající se v Santiagu. Ocenění si však básnička nepřevzala osobně, ačkoliv byla přítomna v publiku. Do tohoto okamžiku nebyla příliš známá, přestože některé její texty byly publikovány v periodících v Santiagu i v zahraničí, například v roce 1913 pařížským časopisem *Elegancias*, v jehož čele stál Rubén Darío,¹⁰ přední představitel hispanoamerického modernismu. Do té doby se podepisovala svým vlastním jménem, Lucila Godoyová, ale *Sonety smrti* už podepsala pseudonymem Gabriela Mistralová, který už od té doby používat nepřestala.

O původu jejího literárního pseudonymu existuje více teorií, žádná však nebyla potvrzena. Často bývá spojován se jmény italského básníka a spisovatele Gabriela d'Annunzia a francouzského básníka Frédérica Mistrala, které autorka obdivovala. Sama

---

⁶ SLAVÍK, Ivan. „Básnička samoty a družnosti“, s. 11.

⁷ Tamtéž, s. 12.

⁸ Tamtéž, s. 11.

⁹ Tamtéž, s. 11.

¹⁰ SAAVEDRA MOLINA, Julio. „Gabriela Mistral: Su vida y su obra“. V: MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas* (Výběr: BATESOVÁ, Margaret). Madrid: Aguilar, 1962, s. 19.

Gabriela Mistralová však údajně přiznala, že jméno Gabriela vychází z úcty, kterou už od dětství pociťovala k Archandělu Gabrielovi, zvěstovateli mateřství, kterého se jí nikdy nedostalo a Mistral zase označuje středomořský vítr, symbolický horký dech země.¹¹

Od roku 1917 již jako oceňovaná autorka publikovala v časopisech *Primrose*, *Los Diez*, *Selva Lírica*, *Zig-zag* nebo *Mundial de París*. V této době také započala korespondenci s významnými osobnostmi, jako byli Amado Nervo, Enrique González Martínez, José Vasconcelos a další.¹² Stala se inspektorkou, profesorkou dějin na lyceu a profesorkou na univerzitě. Četla díla modernistů Rubéna Daría, Leopolda Lugonese a Amada Nerva. Uměleckou i životní inspirací jí byla Bible, Tagore, Dante a ruští spisovatelé.¹³

Roku 1922 vycestovala do Mexika na pozvání tehdejšího ministra Josého Vasconcelose, aby se podílela na reformě školství. Touto cestou začalo její celoživotní putování po světě. V témže roce vyšla v New Yorku její první kniha poezie, *Bezútěšnost (Desolación)*. Kniha měla takový úspěch, že Gabriela Mistralová mohla zanechat profese učitelky a zcela se věnovat vzdělávání a humanitárním činnostem na mezinárodní úrovni.¹⁴ Snažila se například pozvednout úroveň věčně zanedbávaného vzdělání žen. V roce 1923 tak byla v Mexiku vydána kniha *Četba pro ženy (Lecturas para mujeres)*, složená z textů prózy i poezie různých autorů, které shromáždila právě Gabriela Mistralová.¹⁵

Po skončení pobytu v Mexiku roku 1924 se vydala na cesty po Spojených státech amerických a Evropě. V tom samém roce vyšla v Madridu její druhá sbírka, *Něha (Ternura)*. Když se na krátký čas vrátila do rodného Chile, byla tam velice vřele přijata. Chilská vláda jí, na projev úcty k jejímu dílu, udělila nejvyšší možnou penzi.¹⁶ Také reprezentovala Chile v Institutu pro intelektuální spolupráci v Paříži a Společnosti národů v Ženevě.¹⁷ Zastávala v Evropě mnohé další funkce, a to až do roku 1926, kdy došlo k další tragické životní události, která pak ovlivnila i její básnickou tvorbu, zejména sbírku *Pastva*: její matka

---

¹¹ SLAVÍK, Ivan. „Básnířka samoty a družnosti“, s. 13.

¹² SAAVEDRA MOLINA, Julio. „Gabriela Mistral: Su vida y su obra“, s. 23.

¹³ QUEZADA, Jaime. „Gabriela Mistral a través de su obra“, s. 11.

¹⁴ OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana. 3. Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*, s. 269.

¹⁵ SAAVEDRA MOLINA, Julio. „Gabriela Mistral: Su vida y su obra“, s. 27.

¹⁶ Tamtéž, s. 27.

¹⁷ GAZARIANOVÁ GAUTIEROVÁ, Marie-Lise. „Gabriela Mistral. La maestra de Elqui“.

V: MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vida y obra*. Santiago de Chile: Cochrane, 1992, s. 8.

Petronila Alcayagová zemřela. V roce 1926 také Mistralová adoptovala svého malého synovce Juana Miguela Godoye, známého jako „Yin Yin“, který osiřel.¹⁸

V letech 1930 až 1931 pobývala v USA, Střední Americe a na Antilách, vyučovala na různých školách a univerzitách, zejména v Portoriku. Dostávalo se jí obrovských poct, především na Antilách, kde v ní viděli ženský symbol a živoucí důkaz toho, že se žena může ve všem zcela vyrovnat muži.¹⁹

Jako první žena v Chile se stala se konzulkou v Neapoli, Madridu, Lisabonu a Nice. V roce 1938 se vrátila do Chile, přes Brazílii, Uruguay a Argentinu, kde v témže roce byla v Buenos Aires vydána její třetí sbírka *Pastva (Tala)*, již napsala jako reakci na smrt své matky. Její sláva v Chile nyní hraničila až s uctíváním.²⁰

Za druhé světové války pobývala v Petrópolis v Brazílii, kde působila jako velvyslankyně a vystupovala proti Hitlerovi.²¹ V roce 1943 přišla další rána; její adoptovaný syn Juan Miguel spáchal za neobjasněných okolností sebevraždu.

V roce 1945 byla Gabriele Mistralové jako první hispanoamerické autorce právem udělena Nobelova cena. Měla tedy nemalou zásluhu na tom, že se hispanoamerická literatura dostala dál za hranice kontinentu. Kromě Nobelovy ceny získala básnička i další ocenění, například chilskou Národní cenu za literaturu a titul *honoris causa* na mnoha univerzitách v Americe i v Evropě.²² Roku 1954 básnička vydala sbírku *Lis (Lagar)*, která byla ovlivněna druhou světovou válkou. Byla poslední sbírkou vydanou ještě za jejího života.

Jelikož Gabriela Mistralová strávila větší část své dospělosti v zahraničí než ve své vlasti, můžeme ji zařadit ke kosmopolitním autorům, jako byli Rubén Darío, Amado Nervo a další. To se promítlo i do jejího jazyka; její španělština není ryze chilská, ani kastilská, ani americká, má svůj vlastní jazyk, zformovaný ze všech různých vlivů, s nimiž se za svůj život, bohatý na zážitky a zkušenosti, setkala.²³

Gabriela Mistralová byla tiché, uzavřené a samotářské povahy a zůstala celý život neprovdána a bez dětí. Poslední léta svého života strávila na Long Islandu v New Yorku, vzpomínající na plody, květiny, lesy, hory a moře své milované vlasti, které zachytila

---

¹⁸ OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana*. 3. *Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*, s. 269.

¹⁹ SAAVEDRA MOLINA, Julio. „Gabriela Mistral: Su vida y su obra“, s. 28.

²⁰ Tamtéž, s. 29.

²¹ SLAVÍK, Ivan. „Básnička samoty a družnosti“, s. 15.

²² GAZARIANOVÁ GAUTIEROVÁ, Marie-Lise. „Gabriela Mistral. La maestra de Elqui“, s. 8.

²³ SAAVEDRA MOLINA, Julio. „Gabriela Mistral: Su vida y su obra“, s. 30.

v *Chilské básni (Poema de Chile)*, vydané až po její smrti.²⁴ Zemřela 10. ledna 1957 v New Yorku. Dnes je její poezie přeložena do mnoha světových jazyků včetně češtiny a objevuje se jako významná osobnost v čítankách a učebnicích literatury.

---

²⁴ GAZARIANOVÁ GAUTIEROVÁ, Marie-Lise. „Gabriela Mistral. La maestra de Elqui“, s. 8.

3 Dílo Gabriely Mistralové

3.1 Literární kontext

Na následujících stránkách se pokusím shrnout podstatné rysy období modernismu a postmodernismu, ke kterým bývá Gabriela Mistralová řazena, na základě četby a výkladu děl několika hispánských literárních teoretiků a kritiků, jako Josého Miguela Ovieda, Maxe Henríqueze Ureñi nebo Luise Sáinze de Medrana.

3.1.1 Modernismus

Pojem modernismus se v hispánském prostředí používá pro označení revolučního literárního hnutí, které vzniklo koncem 19. století v Latinské Americe, odkud se později rozšířilo také do Španělska.²⁵ Tento pojem je ale poměrně široký: „Modernismus nebyl pouze literární směr: modernismus byl všeobecný směr“²⁶, říká Juan Ramón Jiménez. Podle něj modernismus označuje především přístup umělců usilujících o vzkříšení krásy v umění. Federico de Onís zase charakterizuje modernismus jako „hispánskou formu univerzální humanitní a duchovní krize, kterou okolo roku 1885 začíná konec 19. století, a která se projevila v umění, vědě, náboženství, politice a postupně i ve všech ostatních stránkách života [...]“²⁷ Na konci 19. století docházelo k technickému a vědeckému pokroku, ale také k oslabení tradičního náboženství a víry. Na jednu stranu přicházely pocity krize a úpadku, na druhou nové myšlenky a pohledy na umění i svět jako takový.²⁸ Modernismus vznikl jako

---

²⁵ HENRÍQUEZ UREÑA, Max. *Breve historia del modernismo*. 2. ed. México: Fondo de Cultura Económica, 1962, s. 11.

²⁶ Citováno podle: SÁINZ DE MEDRANO, Luis. *Historia de la literatura hispanoamericana (Desde el Modernismo)*. Madrid: Taurus, 1989, s. 17.

„El modernismo no fue solamente una tendencia literaria: el modernismo fue una tendencia general.“ JIMÉNEZ, Juan Ramón. *El modernismo; notas de un curso*. México: Aguilar, 1962, s. 17.

²⁷ Citováno podle: SÁINZ DE MEDRANO, Luis. *Historia de la literatura hispanoamericana (Desde el Modernismo)*, s. 17.

„El modernismo es la forma hispánica de la crisis universal de las letras y del espíritu, que inicia hacia 1885 la disolución del siglo XIX y que se había de manifestar en el arte, la ciencia, la religión, la política y gradualmente en los demás aspectos de la vida entera [...]“ ONÍS, Federico de. *Antología de la poesía española e hispanoamericana*. Madrid: Publicaciones de la Revista de Filología Española, 1934, s. 15.

²⁸ POLÁKOVÁ, Dora. *Mezi propastí a nebem: Fin de siècle v prozaickém díle Rubény Daríá*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2017, s. 12-14.

kritika podoby společnosti a umění této doby a jeho projevy můžeme najít kromě literatury také v architektuře a výtvarném umění. Umělecké projevy atmosféry konce století, *fin de siècle*, měly v jednotlivých zemích různé podoby. Ve Francii to byl „Art nouveau“, v Anglii „Modern Style“ a v Německu „Jugendstil“.

Vznik hnutí modernismu bývá spojován s rokem 1888, kdy byla vydána sbírka *Azul...* Rubéna Daría. Ten také roku 1890 poprvé použil označení „modernismus“ ve významu, jak ho chápeme dnes.²⁹ Jeho přesný počátek je však složité jednoznačně určit, jelikož první modernistické tendence se objevují už dříve, v průběhu let 1880-1890. José Olivio Jiménez považuje za první projev modernismu sbírku *Ismaelillo* Josého Martího vydanou roku 1882.³⁰

Pro modernismus byl charakteristický synkretismus, spojování různých stylů, často původně protichůdných a zdánlivě neslučitelných.³¹ Na jeho vývoj v Latinské Americe měly zásadní vliv nové umělecké směry, které se začínaly objevovat v Evropě, především ve Francii, v druhé polovině 19. století, mezi které patřil parnasismus, symbolismus, preraphaelismus nebo impresionismus. Z jejich významných představitelů můžeme jmenovat Charlese Baudelaira, Arthura Rimbauda, Paula Verlaina nebo Théophila Gautiera. Z parnasismu převzal modernismus touhu po zdokonalení formy, ke které se přidala touha po obnově prostředků básnického vyjádření vycházející ze symbolismu.³² Určitý vliv na něj měly také realismus a naturalismus, přestože byly tyto směry modernisty kritizovány, a jejich snaha o návrat do obnažené prostoty přírody.³³ K nim patřil kromě Émila Zoly také Ital Gabriele d'Annunzio, jehož próza byla charakteristická melodičností, kterou se modernisté snažili napodobit.³⁴ Modernismus byl tedy z velké části vytvořen na základě francouzských vlivů. Jak ale poznamenal Octavio Paz, „modernisté nechtěli být francouzští, chtěli být moderní.“³⁵ Mezi další autory, kteří nějakým způsobem ovlivnili hnutí

---

²⁹ HENRÍQUEZ UREÑA, Max. *Breve historia del modernismo*, s. 158.

³⁰ JIMÉNEZ, José Olivio. *Antalogía crítica de la poesía modernista hispanoamericana*. 3. ed. Madrid: Hiperión, 1992, s. 11.

³¹ Tamtéž, s. 27.

³² HENRÍQUEZ UREÑA, Max. *Breve historia del modernismo*, s. 12-13.

³³ Tamtéž, s. 19.

³⁴ Tamtéž, s. 30-31.

³⁵ Citováno podle: SÁINZ DE MEDRANO, Luis. *Historia de la literatura hispanoamericana (Desde el Modernismo)*, s. 21.

modernismu, patří například Edgar Allan Poe, Henrik Ibsen, Eugenio de Castro, George Gordon Byron, Heinrich Heine a Walt Whitman, ze španělského prostředí Góngora.

Modernisté toužili po změně, po překonání forem, které považovali za zastaralé a které se neslučovaly s jejich novými názory na umění. Mezi tyto formy patřil romantismus, umělecký směr, který podle nich v té době už své poslání naplnil a od kterého se chtěli distancovat. Nekritizovali však romantismus jako takový, ale především jeho přehnanost, formální jednoduchost a opakování zevšedněných míst a obrazů, ze kterých se stala klišé.³⁶ „Vyhlásit válku frázím, formálním a myšlenkovým klišé. Modernistické bylo všechno, co se obracelo zády ke starým kánonům a lidovým výrazům.“³⁷ Před romantickou citlivostí dali přednost rozkoši smyslů. S evropskými romantiky však sdíleli představu básníka jako vyvržence a vyvolence.³⁸

Modernismus nebyl ve své podstatě školou, a tak umělci nebyli svazováni jednotnými pravidly a mohli si ponechat svou nezávislost. Jejich společným cílem však byla krása a obroda literárního jazyka.

Modernismus se začal projevovat a rozvíjet nejprve v próze, největšího úspěchu ale dosáhl v poezii, kde se snažil využívat nové formální postupy. Modernisté experimentovali s básnickými obrazy, rýmem a rytmem. Používali nové deseti, jedenácti, dvanácti, patnácti i víceslabičné verše. Znovu oživili také „eneasílabo“, devítislabičný verš, který se ve španělském jazyce příliš nepoužíval, jelikož postrádal melodii a půvab.³⁹ Experimentovali ale také v oblasti lexikální. Našli zálibu v neologismech a šokujících slovních spojeních, což později dále rozvinuly avantgardy.⁴⁰ Také využívali odborné termíny a slova z jiných jazyků, což někdy vedlo až k dojmu vyumělkovanosti.⁴¹

„los modernistas no querían ser franceses, querían ser modernos“ PAZ, Octavio. *El caracol y la sirena*. V: *Cuadriovio*, México: Cuadernos de Joaquín Mortiz, 1969, s. 19.

³⁶ HENRÍQUEZ UREÑA, Max. *Breve historia del modernismo*, s. 12-13.

³⁷ „Hacer la guerra a la frase hecha, al clisé de forma y al clisé de idea. Modernista era todo el que volvía la espalda a los viejos cánones y a la vulgaridad de la expresión.“ HENRÍQUEZ UREÑA, Max. *Breve historia del modernismo*, s. 12

³⁸ HODOUŠEK, Eduard a kolektiv. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*, Praha: Libri, 1996, s. 40.

³⁹ HENRÍQUEZ UREÑA, Max. *Breve historia del modernismo*, s. 16.

⁴⁰ SÁINZ DE MEDRANO, Luis. *Historia de la literatura hispanoamericana (Desde el Modernismo)*, s. 23.

⁴¹ HODOUŠEK, Eduard a kolektiv. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*, s. 41.

Pro modernismus bylo charakteristické jeho úzké sepětí s krásou. V básních Rubéna Daría ji ztělesňuje půvabná labuť, která se díky němu stala ústředním motivem modernismu, nebo také motivy květu lilie a páva.⁴²

Podstata modernistické tvorby tkvěla především v novosti obrazů a hře s vjemy a pocity.⁴³ Modernisté se snažili docílit oslňujícího efektu prostřednictvím slov vyjadřujících lesk a barvy, jako nejrůznější šperky, smalt nebo drahokamy. Zejména užívání barev bylo u modernistů populární.⁴⁴ Důležitý byl především dojem, jaký dané slovo v čtenáři vyvolává; například představu barvy navozuje to, co čteme či slyšíme. Takovou techniku používali také impresionisté, kteří spojovali více smyslových vjemů tak, že vjem jednoho smyslu vyvolá vjem jiného. Od symbolistů modernisté přejali zálibu v básnických obrazech, které jediné mohou postihnout i věci jinak nepojmenovatelné; umělec je tak „tlumočnickem“, dešifruje vesmír, snaží se postihnout jeho skrytou harmonii pomocí harmonie jazyka.

Inspiraci nacházeli modernisté v Dálném Východě, Číně a Japonsku, proto je v jejich tvorbě přítomna exotika. Krásu však hledali také ve své rodné americké zemi, americká témata můžeme najít jak v poezii, tak v próze, například v tvorbě Rubéna Daría, Josého Santose Chocana nebo Leopolda Lugonese.⁴⁵

Za průkopníky modernismu v Latinské Americe můžeme považovat Josého Martího, Juliána del Casal nebo Manuela Guitérreze Nájeru. Po nich přišel Rubén Darío, který byl jeho bezpochyby nejvýznamnějším šířitelem a představitelem v Latinské Americe. Mezi další významné modernisty patřili Leopoldo Lugones, Julio Herrera y Reissig, Ricardo Jaimes Freyre, Amado Nervo, José Santos Chocano a další.

Není jasné, kdy přesně přišel jeho zánik, možná proto, že k němu nikdy zcela nedošlo. Můžeme ale najít známky toho, že přestal být aktivním hnutím okolo roku 1910. Za konec modernismu bývá také považován rok 1916, kdy zemřel Darío. Na modernismus pak plynule navázal postmodernismus, po válce se ke slovu zase dostala agresivní avantgarda.⁴⁶

---

⁴² HENRÍQUEZ UREÑA, Max. *Breve historia del modernismo*, s. 25-28.

⁴³ SÁINZ DE MEDRANO, Luis. *Historia de la literatura hispanoamericana (Desde el Modernismo)*, s. 23.

⁴⁴ HENRÍQUEZ UREÑA, Max. *Breve historia del modernismo*, s. 29.

⁴⁵ Tamtéž, s. 20-32.

⁴⁶ SÁINZ DE MEDRANO, Luis. *Historia de la literatura hispanoamericana (Desde el Modernismo)*, s. 25.

Hispanoameričtí modernisté iniciovali obrovský rozvoj myšlení a jazyka v Latinské Americe a umožnili jí tak zformovat se do podoby, jakou má dnes. Povedlo se jim uskutečnit revoluci španělského jazyka, která se stala jejich odkazem.⁴⁷

3.1.2 Postmodernismus

Pojem postmodernismus je, stejně jako modernismus, složité jednoznačně definovat. Podle Josého Miguela Ovieda může označovat období krize a úpadku hnutí modernismu a skupiny autorů, kteří ji představují, ale také obecně období, které po něm chronologicky následuje a přináší nové tendence.⁴⁸ Může představovat specifický literární směr nebo obecný dobový koncept označující období, které přišlo po modernismu. Název hnutí přičkl Federico de Onís, poté jej začali používat také různí kritici. Přestože se objevují pochyby ohledně jeho přesnosti a výstižnosti, používá se dodnes.⁴⁹ Je však třeba jej odlišovat od termínu „postmoderna“, který označuje současnou dobu, jelikož může snadno dojít k záměně významů těchto pojmů.

Jelikož byl modernismus různorodé hnutí, jež se neustále měnilo a vyvíjelo, vytvářelo už od počátku podmínky pro vznik a vývoj odlišných tendencí. Luis Sáinz de Medrano tvrdí, že postmodernismus neznamenal odvrácení se od modernismu, ale o převahu určité tendence, která v něm už byla přítomna a jejíž nárůst v poezii byl tak významný, že vedl k nutnosti vzniku nového označení.⁵⁰

Stejně jako jeho definice, i časové vymezení postmodernismu není zcela jasné. Kritici mluví o různých datech počátku postmodernismu, mezi rokem 1910, kdy začala mexická revoluce, a rokem 1914, kdy začala 1. světová válka. Tato data souvisí s politickým děním 20. století, ale jsou důležitá také ve vztahu k literatuře a její roli ve společnosti.⁵¹ Jiní kritici používají symbolické datum, rok 1916, kdy zemřel nejvýznamnější představitel modernismu, Rubén Darío. Shodují se však v tom, že k viditelnému rozvoji postmodernismu

---

⁴⁷ SÁINZ DE MEDRANO, Luis. *Historia de la literatura hispanoamericana (Desde el Modernismo)*, s. 21-22.

⁴⁸ OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana. 3. Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*, s. 11.

⁴⁹ JIMÉNEZ, José Olivio. *Antalogía crítica de la poesía modernista hispanoamericana*, s. 18.

⁵⁰ SÁINZ DE MEDRANO, Luis. *Historia de la literatura hispanoamericana (Desde el Modernismo)*, s. 119-120.

⁵¹ OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana. 3. Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*, s. 12.

dochází v druhé polovině 20. století.⁵² Podle Ovieda byl postmodernismus první fází avantgardy, s níž postmodernismus sdílel některé znaky.⁵³

„Postmodernismus představuje dvě různé věci najednou: literární směr, který čerpá z modernismu, ale projevuje se jinými způsoby; a odklon, občas poměrně radikální, od tohoto modelu, do kterého přidává cizí a nové rysy, které vychází z jiných zdrojů.“⁵⁴ Oviedo tím chce říct, že na postmodernismus by se nemělo pohlížet pouze jako na pozdější fázi modernismu, sdílející jeho estetiku, ale že je syntézou více myšlenek, často protichůdných. Jeho podstatou je různorodost, která je také zřejmě příčinou toho, že hnutí nemělo své vlastní manifesty a programové prohlášení.⁵⁵

Postmodernisté se tolik nesnažili o ozdobnost jako modernisté, ale usilovali o to, dostat se více do hloubky, podstaty věcí. Využívali introspekci, která byla přítomna už i v modernismu, k objevování a vyjádření nejhlubších intimních citů.⁵⁶

Na okázalost a bohatost jazyka modernistů reagovali střídmejším a ponuřejším jazykem. Celkově došlo ke snížení důrazu na expresivní výraz, přetrvala však obliba melodického verše.⁵⁷ Dále využívali ironii, prozaičnost a hovorový jazyk.⁵⁸

Poezie se postupně vracela ke kontaktu s každodenností, vrátil se zájem o krajinu, která byla předtím nahrazena kulturním prostředím.⁵⁹ Ve své tvorbě se postmodernisté vraceli do skromného prostředí domova či venkova a věnovali se jednoduchým tématům, která se snažili oživit novou energií. Také se vrátili k americkému prostředí a zabývali se

---

⁵² OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana*. 3. *Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*, s. 12.

⁵³ Tamtéž, s. 13.

⁵⁴ „El postmodernismo es dos cosas distintas a la vez: un estilo literario cuyas fuentes están en el modernismo, pero que se procesan de modos diferentes; y una divergencia, a veces bastante radical, respecto de ese modelo, al que incorpora rasgos forasteros y novedosos que provienen de otros cauces.“ OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana*. 3. *Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*, s. 12.

⁵⁵ OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana*. 3. *Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*, s. 12.

⁵⁶ JIMÉNEZ, José Olivio. *Antología crítica de la poesía modernista hispanoamericana*, s. 18.

⁵⁷ SÁINZ DE MEDRANO, Luis. *Historia de la literatura hispanoamericana (Desde el Modernismo)*, s. 120.

⁵⁸ JIMÉNEZ, José Olivio. *Antología crítica de la poesía modernista hispanoamericana*, s. 18.

⁵⁹ SÁINZ DE MEDRANO, Luis. *Historia de la literatura hispanoamericana (Desde el Modernismo)*, s. 120.

politickými a sociálními otázkami ohledně budoucnosti Ameriky, především po vypuknutí první světové války.⁶⁰

Zároveň však zachovali formální znaky svých předchůdců, od metricko-rytmických schémat, modelů strof až po rým.⁶¹ V tom tkví zásadní rozdíl mezi postmodernisty a avantgardou, která se od těchto znaků úplně odvrátila.

Důležitou součástí postmodernismu byla ženská poezie, jejíž prudký nástup navazoval na lyrickou tradici započatou modernistkami Delmirou Agustini a Mariou Eugenií Vaz Ferreirou. V této poezii se výrazně podepisuje identita autorek, jejich ženskost.⁶² Patřily sem Gabriela Mistralová, Alfonsina Storniová a Juana de Ibarbourou. Mezi další významné postmodernisty patřil také Ramón López Velarde nebo Luis Carlos López.⁶³

Přesné datum zániku postmodernismu jako hnutí je složité jednoznačně určit. Nástup avantgardy přerušil existenci modernismu, ale průběhu postmodernistického hnutí nijak nezabránil a oba tyto proudy existovaly současně, ačkoliv někteří postmodernisté přešli k avantgardě.⁶⁴ Postmodernismus byl však zásadní pro rozvoj současné literatury. Někteří představitelé a průkopníci moderní literatury, jako Horacio Quiroga, César Vallejo a Pablo Neruda, si ve své tvorbě prošli postmodernistickým obdobím, přestože se pak vydali odlišnými směry.⁶⁵

---

⁶⁰ OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana. 3. Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*, s. 14.

⁶¹ JIMÉNEZ, José Olivio. *Antalogía crítica de la poesía modernista hispanoamericana*, s. 19.

⁶² SÁINZ DE MEDRANO, Luis. *Historia de la literatura hispanoamericana (Desde el Modernismo)*, s. 120.

⁶³ JIMÉNEZ, José Olivio. *Antalogía crítica de la poesía modernista hispanoamericana*, s. 18.

⁶⁴ SÁINZ DE MEDRANO, Luis. *Historia de la literatura hispanoamericana (Desde el Modernismo)*, s. 121.

⁶⁵ OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana. 3. Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*, s. 13.

3.2 Poezie

Gabriela Mistralová se řadí k postmodernistům, generaci umělců, která nastupuje po modernismu, jenž byl ze značné části ovlivněn Evropou. Ve své poezii se však dokázala od evropských vlivů částečně oprostít, vrací se v ní ke kořenům své vlasti, je tedy autentická a „americká“, ačkoliv na evropského čtenáře působí exoticky. Díla s originálními americkými náměty psali například také Leopoldo Lugones a José Santos Chocano, který byl napůl Indián, ale na rozdíl od Gabriely Mistralové se jim nepodařilo evropské vlivy do té míry eliminovat.⁶⁶

Svou poezií reaguje na předchozí strojenost a vumělkovanost básnického jazyka v modernismu. Ve srovnání s modernistickou poezií můžeme říct, že ta její je střídmější, ne tak pestrá. Vyznačuje se svou přirozeností a také záměrnou prostotou.⁶⁷ Její jazyk je strohý, vážný a jednoduchý, nepotřebuje totiž bohatost a zdobnost k tomu, aby vyjádřila své intimní pocity. Její hlas je autentický a dojemný nářek plný bolesti.⁶⁸

„Jihoamerická španělština není již čistá kastilština, Gabrielin jazyk je výsledek jejího přiblížení k lidu a lidové poezii.“⁶⁹ Jak sama autorka tvrdí, vědomě ponechává ve svém projevu mnohé archaické výrazy, které mají původ na americkém venkově. Využívá svou živou slovní zásobu, kterou obohacuje španělštinu a dodává jí cit, vřelost a intenzitu, s důrazem na hovorový jazyk.⁷⁰

Básní o každodenní realitě, o jednoduchých a prostých věcech, ve kterých však nalézá pouto s přírodou a vesmírem a jejich krásou.⁷¹ Mistralová ve své poezii vychází ze svého života, a jelikož si v něm prošla mnohým utrpením, poezie se jí stala nepostradatelnou útěchou.⁷² Základními prvky jejích básní jsou samota, něha, sklíčenost a zkáza jako počátek uzdravení.⁷³ Je v ní patrná její velká schopnost milovat, strach ze smrti, víra ve věčnost a

---

⁶⁶ SLAVÍK, Ivan. „Básnířka samoty a družnosti“, s. 15.

⁶⁷ Tamtéž, s. 15.

⁶⁸ OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana. 3. Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*, s. 268.

⁶⁹ SLAVÍK, Ivan. „Básnířka samoty a družnosti“, s. 15.

⁷⁰ GAZARIANOVÁ GAUTIEROVÁ, Marie-Lise. „Gabriela Mistral. La maestra de Elqui“, s. 11.

⁷¹ OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana. 3. Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*, s. 268.

⁷² GAZARIANOVÁ GAUTIEROVÁ, Marie-Lise. „Gabriela Mistral. La maestra de Elqui“, s. 9.

⁷³ OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana. 3. Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*, s. 270.

setkání se s těmi, které milovala, její hledání Boha a konečného spojení s ním. Její poezie je velice intimní, je projevem její duše, často je dialogem mezi Bohem a jí samotnou.⁷⁴ Nachází Boha v lásce, v přírodě, v těch nejprostších činech a emocích každodenního života. V básních o přírodě dochází k poznání, že všechno je součástí boží prozřetelnosti, je v kosmické harmonii, kterou narušuje lidská marnivost a sobectví.⁷⁵ Její poselství je mnohem hlubší než to, co je vyjádřeno slovy, její význam je tak často těžko rozluštitelný, protože to, co je slovy nevyjádřené, je zde často tím nejdůležitějším.⁷⁶

Jednotlivé sbírky jsou, i přes své odlišnosti, vzájemně propojeny; každá z nich obsahuje některé části, které předjímají ty následující nebo rozšiřují ty předchozí. Také jejich vnitřní struktura je podobná, jelikož jsou všechny rozděleny na tematické části. Například *Bezútěšnost* je rozdělena na části jako „Život“ („Vida“), „Škola“ („La escuela“), „Bolest“ („Dolor“) nebo „Příroda“ („Naturaleza“).⁷⁷

3.2.1 Bezútěšnost

Bezútěšnost (*Desolación*), bezpochyby nejznámější sbírka Gabriely Mistralové, byla vydána v roce 1922 v New Yorku. Díky této sbírce se stala slavnou a uznávanou básnířkou. Věnovala ji Pedru Aguirre Cerdovi, chilskému politikovi a ochránci její kariéry učitelky, který se v roce 1938 stal prezidentem Chile republiky.⁷⁸ Jelikož Mistralová obdivovala díla modernistů Rubéna Daría a Amada Nerva, jsou v knize dosud patrné formální znaky modernismu.⁷⁹ Motivem pro napsání této sbírky byla tragická smrt její nenaplněné lásky, na kterou jí zbyly jen bolestné vzpomínky: „V těchto sto básních krvácí bolestivá minulost, kde se báseň potřísnila krví, aby mi ulevila od bolesti.“⁸⁰

---

⁷⁴ GAZARIANOVÁ GAUTIEROVÁ, Marie-Lise. „Gabriela Mistral. La maestra de Elqui“, s. 9.

⁷⁵ OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana. 3. Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*, s. 271.

⁷⁶ GAZARIANOVÁ GAUTIEROVÁ, Marie-Lise. „Gabriela Mistral. La maestra de Elqui“, s. 10.

⁷⁷ OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana. 3. Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*, s. 270.

⁷⁸ QUEZADA, Jaime. „Gabriela Mistral a través de su obra“, s. 11.

⁷⁹ SÁINZ DE MEDRANO, Luis. *Historia de la literatura hispanoamericana. (Desde el Modernismo)*, s. 131.

⁸⁰ Citováno podle: QUEZADA, Jaime. „Gabriela Mistral a través de su obra“, s. 11.

„En estos cien poemas queda sangrando un pasado doloroso, en el cual la canción se ensangrentó para aliviarme.“ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Voto, závěrečný text Bezútěšnosti*. Ed. Nascimento, Santiago, 1923, s. 349.

Součástí této sbírky jsou některé podobně laděné básně ze *Sonetů smrti*, jako „Balada“ nebo „Nokturno“, které jsou prostoupeny bolestí ze smrti jejího milence. Sama autorka o této sbírce říká: „Kéž mi bůh tuto hořkou knihu odpustí a lidé, kteří vnímají život jako sladký, ať mi ji odpustí též.“⁸¹

Publikaci *Bezútěšnosti* inicioval profesor Federico de Onís z Kolumbijské univerzity, který o Gabriele Mistralové přednášel v rámci Španělského ústavu. Sbíрка byla tedy vydána v New Yorku v roce 1922. Přestože nebyla vydána v její vlasti, mluví v ní autorka především o své rodné chilské krajině. Tato sbírka sklídila velice pozitivní kritické ohlasy a díky ní se Gabriela dostala mezi světové autory. Takto se o její poezii vyjádřil Federico de Onís:

Neskutečně vášnivá, veliká duše, poté, co ze sebe vydala svou vnitřní bezútěšnost do několika bolestných básní, zaplnila vzniklou prázdnotu starostí o vzdělání dětí, spásu chudých a osud hispánských národů. Tohle všechno jsou u ní jen jiné způsoby vyjádření základního pocitu její poezie; její nenaplněné touhy po mateřství, která je ženským instinktem a zároveň i duchovní touhou po věčnosti.

(Alma tremendamente apasionada, grande en todo, después de vaciar en unas cuantas poesías el dolor de su desolación íntima, ha llenado ese vacío con sus preocupaciones por la educación de los niños, la redención de los humildes y el destino de los pueblos hispánicos. Todo esto en ella no son más que otros modos de expresión del sentimiento cardinal de su poesía; su ansia insatisfecha de maternidad, que es, a la vez instinto femenino y anhelo religioso de eternidad.⁸²)

Název celé sbírky je odvozen od názvu jedné z básní „Krajin z Patagonie“ („Paisajes de la Patagonia“), kde básnířka popisuje bezútěšnou krajinu, do níž nepřichází jaro. Kromě americké přírody, která je v jejích básních všudypřítomná, jsou zde i témata života, školy („La maestra rural“), víry a náboženství („Al oído de Cristo“), které se objevují i v pozdějších dílech autorky. Dalším důležitým tématem této sbírky je také mateřství a její nenaplněná touha po něm, například v „Básni o synovi“ („Poema del hijo“). Přirovnává

---

⁸¹Citováno podle: QUEZADA, Jaime. „Gabriela Mistral a través de su obra“, s. 12.

„Dios me perdone este libro amargo y los hombres que sienten la vida como dulzura me lo perdonen también.“ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Voto*, závěrečný text *Bezútěšnosti*. Ed. Nascimento, Santiago, 1923, s. 349.

⁸² Citováno podle: SAAVEDRA MOLINA, Julio. „Gabriela Mistral: Su vida y su obra“, s. 26-27. *Revista Hispánica Moderna*, 1937, s. 135.

rozdíl mezi mateřstvím a její vynucenou bezdětností ke kontrastu mezi šťastnou a opěťovanou láskou přinášející radost a neštěstím té beznadějně, nenaplněné, která přináší bolest.⁸³ Zdůrazňuje kontrast mezi velikostí lásky a utrpením smrti, které spolu úzce souvisí a jsou v lidském srdce hluboce zakořeněné.⁸⁴

Básně jsou psány intimním, emotivním a konverzačním veršem. Mistralová píše jazykem svého rodného údolí Elqui a užívá prosté hovorové výrazy.⁸⁵ Její poezie je protkána divokostí drsné přírody And: „je v ní něco jako houževnatost borovic, blesky zedraných stromů, mechů, lišejníků přichycených ke skále, ale i z jejich kořenné a pryskyřičné vůně.“⁸⁶ Vyjadřuje pokoru i před těmi nejprostšími věcmi v životě, jako je růst stromku, obdivuje zázrak života.

3.2.2 Něha

Něha (Ternura) byla poprvé vydána v Madridu v roce 1924, s podtitulem *Písně pro děti (Canciones de niños)*, který prozrazuje její charakter; skutečně se jedná o sbírku ukolébavek, říkanek a slovních hříček pro děti. Vychází z ryzího, tradičního latinskoamerického, chilského a starošpanělského folklóru.⁸⁷

Přestože se jedná o sbírku pro děti, není dětinská a naivní. Podle Mistralové je jediná kvalitní poezie pro děti ta lidová. Preferovala rytmický verš, ve kterém byla přítomna tradice.⁸⁸ Napsala sbírku jako reakci na školskou poezii té doby, jejíž podoba autorce nepřipadala uspokojivá.⁸⁹

Některé básně z této sbírky, například „Nožičky“ („Piececitos“) nebo „Každodenní óda“ („El himno cotidiano“), byly vydány už v roce 1922 jako součást sbírky *Bezútešnost*. Druhé vydání této sbírky se uskutečnilo v roce 1945 v Buenos Aires, kdy obsahovala zase některé básně ze sbírky *Pastva*.⁹⁰

Tato „knížezka“, jak ji někteří hanlivě nazývali, nebyla považována za příliš důležitou a nebyla jí věnována velká pozornost. Nejedná se však pouze o naivní dětskou

---

⁸³ SAAVEDRA MOLINA, Julio. „Gabriela Mistral: Su vida y su obra“, s. 71

⁸⁴ Tamtéž, s. 67.

⁸⁵ QUEZADA, Jaime. „Gabriela Mistral a través de su obra“, s. 12-13.

⁸⁶ SLAVÍK, Ivan. „Básnířka samoty a družnosti“, s. 16.

⁸⁷ QUEZADA, Jaime. „Gabriela Mistral a través de su obra“, s. 16.

⁸⁸ QUEZADA, Jaime. „Prólogo a Desolación“ V: MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesía*, s. 4.

⁸⁹ QUEZADA, Jaime. „Prólogo a Ternura“ V: MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesía*, s. 119.

⁹⁰ QUEZADA, Jaime. „Gabriela Mistral a través de su obra“, s. 18.

knížku. Mistralová v ní navštěvuje různá místa, obdivuje je, raduje se z vůní, chutí a barev a popisuje různé druhy ovoce a zvířat. Objevují se zde témata, která se v její poezii opakují, jako je země a příroda.⁹¹ Například motivy vody a soli, které mají velký význam ve sbírce *Pastva*, se už objevují i v básních *Něhy*. V básních vystupuje také postava chlapce – Indiána nebo chlapce z venkova. Básnířka zde promítá své vzpomínky na dětství, své sny a touhy, ale také své obavy.⁹² Pro autorku samotnou měla velký význam, za svou nejoblíbenější báseň z celé své tvorby považuje ukolébavku z této sbírky, „Slámka“ („La pajita“).⁹³ *Něha* je tak bezpochyby kniha hrající důležitou roli jak v životě, tak v díle Gabriely Mistralové.

3.2.3 Pastva

Sbírka *Pastva (Tala)* byla poprvé publikována v roce 1938 v Buenos Aires, díky argentinské spisovatelce Victorii Ocampové, přítelkyni Gabriely Mistralové.⁹⁴ V tomto období probíhala ve Španělsku občanská válka. Osud baskických dětí, které se staly kvůli válce sirotky, autorku natolik zasáhl, že se rozhodla věnovat jim výtěžek z této knihy.

Pastva je považována za jedno z nejvýznamnějších děl Gabriely Mistralové, která ho také pokládala za své opravdové dílo. Knihu napsala při svém cestování po Americe a Evropě. Objevovala s obdivem americký kontinent spolu s jeho indiánskými kulturami, souostroví Antily a milovaný ostrov Portoriko nebo Mexickou plošinu a její kukuřičná pole.⁹⁵ Je napsána běžným, konverzačním jazykem.

V této duchovně zaměřené knize můžeme nalézt motivy běžných věcí, jako je chléb, sůl a voda, jejichž nezbytnost autorka zdůrazňuje, ale také nokturna a přeludy.⁹⁶ Je to kniha o světě a o podstatě bytí. Také je zde přítomno téma předkolumbovské Ameriky a Indiánů. Autorka opěvuje Inky a Maye, americké plodiny jako agáve, juka, mango, pitahaya a kukuřice, a Andské pohoří.⁹⁷ Země a její plody, příroda a krajina, kultury a lidé; to jsou témata, která byla v tvorbě Gabriely Mistralové stěžejní.

Sbírka byla ovlivněna smrtí matky, na kterou v básních často vzpomíná a vyjadřuje bolest nad její ztrátou. Představovala pro ni něco jako pevnou půdu pod nohama, která jí

---

⁹¹ QUEZADA, Jaime. „Gabriela Mistral a través de su obra“, s. 17.

⁹² Tamtéž, s. 17.

⁹³ Tamtéž, s. 19.

⁹⁴ Tamtéž, s. 29.

⁹⁵ QUEZADA, Jaime. „Prólogo a Tala“ V: MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesía*, s. 299.

⁹⁶ QUEZADA, Jaime. „Gabriela Mistral a través de su obra“, s. 28.

⁹⁷ Tamtéž, s. 28.

dodávala sílu. Popisuje, že po její smrti se cítila jako „tulačka, která na tomto ubohém světě nemá nic jiného než vzduch a světlo.“⁹⁸ Takový pocit vyjadřuje i ve verších básně „Útěk“ („La Fuga“), kterou sbírka začíná.⁹⁹

Pastva je, podobně jako *Bezútěšnost*, svým způsobem knihou úzkostnou, jelikož také začíná temnými noktury.¹⁰⁰ Liší se však tónem a způsobem, jakým je psána. V této knize redukuje obrovskou emotivnost, která převládala v *Bezútěšnosti*. Ta stejná témata jsou zde stále přítomna, jen ne tak intenzivně a očividně jako předtím, využívá zde častěji symboly. Jazyk je preciznější, snaží se sdělit to nejpodstatnější.¹⁰¹ Můžeme zde najít i dvě ódy, jejichž prostřednictvím chce autorka ukázat cestu mladým básníkům.¹⁰² Jsou zde i některé jednoduché a pozitivně laděné básně jako v *Něze*. Autorka se snaží předat lásku, kterou v sobě měla a nemohla ji dát své vlastní rodině, všem ostatním.

3.2.4 Lis

Sbírka *Lis (Lagar)* byla publikována v roce 1954 v Santiagu de Chile a jako jediná sbírka básničky byla vydána v její rodné zemi.¹⁰³ V tomto roce Mistralová naposledy navštívila svou rodnou zemi po letech putování. Při psaní sbírky Gabrielu Mistralovou ovlivnila druhá světová válka, která je přítomná například v básni „Pád Evropy“ („La caída de Europa“). Válka poznamenala jak svět, tak intimní život Mistralové. V tomto období žila Mistralová v Brazílii, když se dozvěděla smutnou zprávu o smrti jejího adoptovaného syna Juana Miguela (Yin-Yina).¹⁰⁴ Také o tom píše ve svých verších.

V básních se opět objevují autorčina oblíbená témata: krajina, příroda, ale i smutek, válka a nokturna. Také vzpomíná na své dětství a rodný kraj.¹⁰⁵ *Lis* byla poslední kniha, kterou Mistralová napsala a vydala (*Chilská báseň* byla vydána až po její smrti). Dá se říct, že definuje a shrnuje autorčinu básnickou tvorbu. Touto sbírkou završila celý svůj rozsáhlý lyrický cyklus psaný jejím jedinečným jazykem a citem. V mnohých básních tak jde cítit

---

⁹⁸ „vagabunda que no tiene más que el aire y la luz en este pobre mundo“ QUEZADA, Jaime. „Gabriela Mistral a través de su obra“, s. 31.

⁹⁹ Tamtéž, s. 31.

¹⁰⁰ SLAVÍK, Ivan. „Básnička samoty a družnosti“, s. 17.

¹⁰¹ SÁINZ DE MEDRANO, Luis. *Historia de la literatura hispanoamericana (Desde el Modernismo)*, s. 134.

¹⁰² SAAVEDRA MOLINA, Julio. „Gabriela Mistral: Su vida y su obra“, s. 81.

¹⁰³ QUEZADA, Jaime. „Gabriela Mistral a través de su obra“, s. 35.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 36.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 37.

nostalgická a melancholická nálada. Loučí se s předměty a plody, které jí doma vždy dělaly radost, dodávaly jí pocit domova a bezpečí.¹⁰⁶

Na posledních stranách knihy, v básni „Vlast“ („Patrias“), autorka píše: „Hay dos puntos cardinales: Montegrande y el Mayab.“¹⁰⁷ („Existují dvě světové strany: Montegrande a Mayab.“) Hovoří zde o nejdůležitějších místech svého života: své rodné vesnici v údolí řeky Elqui a mayském poloostrově Yucatán v Mexiku.¹⁰⁸

3.2.5 Chilská báseň

Chilská báseň (Poema de Chile) byla vydána deset let po smrti Gabriely Mistralové, v roce 1967. Nebylo to však poslední dílo, které napsala; pracovala na něm v průběhu celého svého života.¹⁰⁹

Je to rozsáhlá báseň psaná harmonickým lyrickým jazykem, který si zachovává rytmus a přesnou a neměnnou formu. Gabriela Mistralová v ní putuje po své vlasti od severu na jih a objevuje její krásy; od údolí, řek, pohoří, pouští, kovů a moří až po rostliny a zvířata, dostává se až do samotného nitra země. Tato báseň svědčí o jejím pevném poutu se vším ryzím a autentickým z chilské země. Opět se zde vrací ve vzpomínkách do svého dětství a rodné vesnice. Na své pouti je doprovázena zvědavým chlapcem z Atacamské pouště, který jí oslovuje „mama“ zatímco ona mu něžně říká „mi chiquito, indito, tontito mío, indito cara taimada“.¹¹⁰ Tímto způsobem dodává poetickým popisům krajiny konverzační a oživující prvek. Je zde přítomný také didaktický záměr autorky, která provádí chlapce a ukazuje mu realitu jeho země. V jejich rozhovorech jsou i kritické postřehy ze sociálního, vesnického a indiánského prostředí země.¹¹¹ *Chilská báseň* tak není jen pouhý popis všemožných vjemů a dojmů z živé chilské přírody, ale je v ní také mnoho z autorčina osobního života, a především vědomé připomínání běžné chilské reality.¹¹²

---

¹⁰⁶ QUEZADA, Jaime. „Gabriela Mistral a través de su obra“, s. 38.

¹⁰⁷ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*. Madrid: Aguilar, 1962, s. 780.

¹⁰⁸ QUEZADA, Jaime. „Gabriela Mistral a través de su obra“, s. 38-39.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 45.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 47.

¹¹¹ Tamtéž, s. 47-48.

¹¹² Tamtéž, s. 49.

3.3 Próza

Ačkoliv je Gabriela Mistralová známější jako básnířka, psala také prózu, kterou obohatila svým básnickým citem. Prozaické dílo Gabriely Mistralové však není předmětem této práce, proto ho zde jen krátce zmíním.

Próza a poezie u ní byly úzce propojeny. „Je básnířkou v próze.“¹¹³ Její próza je často poetická a její poezie má zase živost mluveného slova.¹¹⁴ Jedním z charakteristických rysů její prózy je neobvyklé použití a pořadí slov. Běžné výrazy nahrazuje těmi méně častými nebo vlastními vymyšlenými, používá velké množství adjektiv, kombinuje archaické slovních obraty a hovorové výrazy.¹¹⁵

Próza Gabriely Mistralové je méně introspektivní než její poezie, zaměřuje se v ní na lidskou existenci ve vztahu s okolním světem. Píše ale také o svém putování po světě a o setkáních se slavnými osobnostmi. Vyjadřuje v ní svou životní filosofii a snaží se získat pozornost mladých Latinoameričanů, ukázat jim krásu jejich země a morální hodnoty.¹¹⁶

Gabriela Mistralová napsala velké množství novinových článků, které vyšly po celém světě. Po její smrti byly shromážděny do mnoha svazků, mezi nimi například *Recados contando a Chile* (1957), *Materias* (1978) a *Grandeza de los oficios* (1979).¹¹⁷

---

¹¹³ „Es poeta en prosa.“ Citováno podle: GAZARIANOVÁ GAUTIEROVÁ, Marie-Lise. „Gabriela Mistral. La maestra de Elquí“, s. 8. Rozhovor s Jorgem Carrerou Andradem v Paříži v červenci 1960.

¹¹⁴ GAZARIANOVÁ GAUTIEROVÁ, Marie-Lise. „Gabriela Mistral. La maestra de Elquí“, s. 9.

¹¹⁵ SAAVEDRA MOLINA, Julio. „Gabriela Mistral: Su vida y su obra“, s. 91-92.

¹¹⁶ GAZARIANOVÁ GAUTIEROVÁ, Marie-Lise. „Gabriela Mistral. La maestra de Elquí“, s. 10.

¹¹⁷ OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana. 3. Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*, s. 274.

4 Přírodní motivy

Tato část práce je věnována přírodním motivům v básních Gabriely Mistralové. Motivy jsou rozčleněny do kategorií podle toho, se kterým ze čtyř přírodních živlů jsou spojeny. Básně jsem se snažila zvolit tak, aby reprezentovaly různé autorčiny sbírky, které psala v odlišných fázích života a poskytly tak ucelenější pohled na podoby přírody v jejím díle.

4.1 Voda

Voda patří ke čtyřem základním živlům, a v jejich rámci se vyznačuje svou zvláštní povahou. Některé nauky ji chápou jako prapůvodní substanci, z níž pocházejí všechny formy.¹¹⁸ V Genezi odděluje Bůh suchou zemi od vody poté, co stvořil nebe a zemi, světlo a tmu. V zobrazení ráje je v jeho středu pramen, ze kterého prýští čtyři řeky. V idylických krajinomalbách 15. a 16. století se uprostřed obvykle nachází řeka nebo jezero, okolo kterých jsou postavena lidská obydlí obklopená obdělávanou úrodnou půdou. V romantické krajině pak voda získává charakter dynamické síly.¹¹⁹ Voda je považována za symbol života, jsou jí připisovány zúrodnující vlastnosti. „Všechno, po čem srdce touží, lze vždy redukovat na podobu vody.“¹²⁰ Je to nejmocnější touha, nevyčerpatelný boží dar.¹²¹ Voda je ženšnější, jednodušší a stálejší živel než oheň. Neustále plyne či padá, neustále umírá.¹²²

Další charakteristickou vlastností vody je její schopnost asimilovat a přitahovat nejrůznější látky a esence. Dokáže snadno vstřebat i protikladné hmoty, cukr i sůl. Je prosycena všemi barvami, chutěmi, vůněmi.¹²³ Má také schopnost „zmírňovat“ ostatní prvky; dokáže odstranit suchost způsobenou ohněm a tím nad ním zvítězit, ostatní látky dokáže změkčit.¹²⁴

---

¹¹⁸ NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: krajina, místo, architektura*. Přel. Petr Kratochvíl a Pavel Halík. Praha: Dokořán, 2010, s. 27.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 27.

¹²⁰ Citováno podle: BACHELARD, Gaston. *Voda a sny. Esej o obraznosti hmoty*. Přel.

Jitka Hamzová. Praha: Mladá fronta, 1997, s. 175.

CLAUDEL, Paul. *Positions et propositions*, s. 235.

¹²¹ BACHELARD, Gaston. *Voda a sny. Esej o obraznosti hmoty*, s. 175.

¹²² Tamtéž, s. 12-13.

¹²³ Tamtéž, s. 112.

¹²⁴ Tamtéž, s. 125.

V básních Gabriely Mistralové se vyskytuje voda v mnoha podobách, ať už jako řeka, pramen déšť nebo moře. I její vlastnosti jsou různé; jednou je milující a mateřská, jindy zase hořká a smutná. Nepochybně je však z básní cítit autorčino úzké propojení s tímto živlem, jež má pravděpodobně původ v jejím dětství, které strávila v údolí řeky Elqui.

Ke svému rodnému kraji se v poezii Mistralová neustále vrací. Podle Gastona Bachelarda nepředstavuje rodný kraj určitou rozlohu, ale spíše určitou hmotu, která je s daným místem spjata; může jí být cokoliv, od půdy či kamene až po vodu,¹²⁵ v jejíž přítomnosti básnička vyrůstala. Jakákoliv jiná řeka či pouhá přítomnost vody jako substance jí tak připomíná tu, se kterou strávila své dětství, vyvolává v ní stejné pocity a vzpomínky.

Na kraj svého dětství vzpomíná v básni „Voda“ („Agua“) ze sbírky *Pastva*. Vzpomíná ale také na další kraje a jejich vody, které navštívila a zanechaly na ní dojem. Vyjadřuje však touhu vrátit se do rodné země, kde je voda „sladká a drsná“.

Hay países que yo recuerdo
como recuerdo mis infancias.
Son países de mar o río,
de pastales, de vegas y aguas.
Aldea mía sobre el Ródano
rendida en río y en cigarras;
Antilla en palmas verdinegras
que a medio mar está y me llama;
¡roca ligure de Portofino:
mar italiana, mar italiana!
[...]
Quiero volver a tierras niñas;
llévenme a un blando país de aguas.
En grandes pastos envejezca
y haga al río fábula y fábula.
Tenga una fuente por mi madre
y en la siesta salga a buscarla,
y en jarras baje de una peña

Jsou kraje, na něž vzpomínám si,
jak vzpomínám na své dětství.
Jsou kraje samých řek a moří,
pastelů, vod a širé nivy.
Ves u Rhône tam ve Francii,
na řece, všude plno cikád;
Antily, palem zeleň tmavá,
jak z moře volaly by na mne;
na břehu ligurská tu skála,
italské moře přenáramné.
[...]
Chci navrátit se v kraje dětství,
ať odvedou mě, kdy vody tekou,
kde země stárne na pastvišti
a povídá si s bystrou řekou.
Ať pro mou matku je tam pramen
a teče, aby si ji našel,
ať ze skal naplňuje džbáněk

---

¹²⁵ BACHELARD, Gaston. *Voda a sny. Esej o obraznosti hmoty*, s. 15.

un agua dulce, aguda y áspera.

sladká a drsná voda naše.

Me venza y pare los alientos
el agua acérrima y helada.
¡Rompa mi vaso y al beberla
me vuelva niñas las entrañas!¹²⁶

At' přemůže mě, vyrazí mi dech,
ta tvrdošijná voda zmrazená,
at' roztrhne můj džbánek, než dá pít,
a zase v dítě budu změněna¹²⁷

Na různá místa spjatá s vodou vzpomíná také v básni „Pít“ („Beber“) ze sbírky *Pastva*. Mluví zde o čtyřech různých místech a obřadných způsobech pití vody. Je to báseň duchovní, téměř liturgická.¹²⁸ Voda zde nabývá posvátného významu. Básnířka nejprve pije z vodopádu pod Aconcaguou, jehož vodu popisuje jako svatou a vroucí:

[...]
Pegué mi boca al hervidero,
y me quemaba el agua santa,
y tres días sangró mi boca
de aquel sorbo del Aconcagua.¹²⁹

[...]
Rty přitiskla jsem k tomu vřídlu
a popálila mě ta svatá voda,
tři dni mi potom krvácela ústa
z doušku pod Aconcaguou, jež jsem pila.¹³⁰

Poté pije ze studny v mexické krajině kolem Mitly, indiánské zříceniny, kde se setkává s Indiánem, který jí připomíná její vlastní indiánské kořeny:

[...]
Bebía yo lo que bebía,
que era su cara con mi cara,
y en un relámpago yo supe
carne de Mitla ser mi casta.¹³¹

[...]
Co pila jsem tam tenkrát, to jsem pila,
byla to jeho tvář a sní tvář moje
a přišlo mi jak osvětlení blesku,
že tělo z Mitly je krev mého rodu.¹³²

¹²⁶ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 447-448.

¹²⁷ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*. (Ze španělských originálů přeložil: SLAVÍK, Ivan.) Praha: Odeon, 1970, s. 101-102.

¹²⁸ QUEZADA, Jaime. „Prólogo a Lagar I“. V: MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesía*, s. 649.

¹²⁹ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 517.

¹³⁰ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*, s. 113.

¹³¹ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 518.

¹³² MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*, s. 113-114.

Na ostrově Portoriko pije z kokosového ořechu, který jí podalo malé děvče. Jeho šťáva je sladká, přirovnává ji k mateřskému mléku:

[...]	[...]
rompió una niña por donaire	děvčátko jedno u úst pro nic za nic
junto a mi boca un coco de agua,	mi rozlomilo ořech kokosový
y yo bebí, como una hija,	a já jsem pila, jako pije dcera
agua de madre, agua de palma. ¹³³	mléko své matky, mléko šťávy palem. ¹³⁴
[...]	[...]

Nakonec přichází vzpomínka na domov a matku, která jí dávala napít. Tato vzpomínka je pro ni nejdůležitější; je stále uvnitř ní, je její nepostradatelnou součástí.

[...]	[...]
Todavía yo tengo el valle,	A dosud ve mně tamto údolí je,
tengo mi sed y su mirada.	je ve mně moje žízeň, její pohled.
Será esto la eternidad	A že by v tom snad jednou věčnost byla,
que aún estamos como estábamos. ¹³⁵	tak jak jsme byli, že budeme ještě...? ¹³⁶

Poslední verše této básně vyjadřují víru a naději na posmrtný život a znovushledání se zesnulou matkou.

Vodě je prisuzován ženský a mateřský charakter. Nalévají se jí pupeny, tryská z pramenů. Je to hmota, kterou je všude vidět rodit se a růst. Pramen představuje nezadržitelný a nepřetržitý zdroj.¹³⁷ Voda je živným prvkem, napájí zemi, u člověka hasí žízeň. Stejně jako mateřské mléko dává život novorozenci, voda dává život všemu na světě.

---

¹³³ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 518.

¹³⁴ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*, s. 114.

¹³⁵ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 519.

¹³⁶ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*, s. 114.

¹³⁷ BACHELARD, Gaston. *Voda a sny. Esej o obraznosti hmoty*, s. 22.

Gaston Bachelard ji nazývá „mlékem matky všech matek“¹³⁸, mlékem matky Přírody. Voda také nese a kolébá jako matka.¹³⁹ Je symbolem čistoty.

V jiné básni nazvané „Voda“ („El agua“), tentokrát ze sbírky *Něha*, autorka přirovnává vodopád k ženě. Voda v této básni je posvátná, milující a mateřská. Připisuje jí živící vlastnost. Pití přináší radost a potěšení, sblíží ji s přírodou. Také zdůrazňuje věčnost vody.

[...]	[...]
Cae y cae como mujer, ciega de espuma de pañales. Esta es el Agua, este es el Agua, santa que vino de pasaje.	Padá a padá jako žena, zmítaná ve víru plenek. To je ta Voda, to je ta Voda, svatá která přišla odjinud.
[...]	[...]
¡Beben del Agua dos orillas, bebe la Sed de sorbos grandes, beben ganados y yuntadas, y no se acaba el Agua Amante! ¹⁴⁰	Pijí z Vody dva břehy, pije Žízeň velkými doušky, pijí stáda dobytku a spřežení, a nekončí ta Voda milující! ¹⁴¹

Když je voda prudká a divoká, získává mužský charakter. Taková charakteristika bývá častěji připisována moři, které je málokdy klidné, ale naopak je často rozbouřené a rozzuřené.¹⁴² Moře je tak často metaforou utrpení básnickovy duše či zlosti.

Voda v moři je hořká a slaná, pro člověka špatná, jelikož z ní nemá žádný užitek. Voda z nebe v podobě deště či blahodárný pramen k nám promlouvají bezprostředněji než voda všech moří.¹⁴³ Také v básních Gabriely Mistralové se motiv moře vyskytuje méně často než motiv tekoucí vody.

---

¹³⁸ BACHELARD, Gaston. *Voda a sny. Esej o obraznosti hmoty*, s. 148.

¹³⁹ Tamtéž, s. 154.

¹⁴⁰ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 290.

¹⁴¹ Není-li uvedeno jinak, básně přeložila autorka práce. Jedná se pouze o pracovní překlady, které se soustředí na významový obsah, ale nezachovávají formální náležitosti originálu jako je rým, atd.

¹⁴² BACHELARD, Gaston. *Voda a sny. Esej o obraznosti hmoty*, s. 23.

¹⁴³ Tamtéž, s. 181.

V básni „Poděkování na moři“ („Gracias en el mar“) ze sbírky *Pastva* mu autorka dává přívlastek „hořké“, jeho sůl nazývá „trpkou“.

Por si nunca más yo vuelvo
de la santa mar amarga
y no alcanza polvo tuyo
a la puerta de mi casa,
en el mar de los regresos,
con la sal en la garganta,
voy cantándote el perderme:
- ¡Gracias, gracias!¹⁴⁴
[...]

Jestli se nikdy nevrátím už
z hořkého moře posvátného
a jestli tvůj prach nedostihne
domova mého hostinného –
na tomhle moři návratu
a s hrdlem trpké soli plným
začínám píseň, vzdalujíc se:
díky, díky, díky!¹⁴⁵
[...]

Proudící a tryskající voda z pramene je naopak živá, očišťující. Je dynamická, probouzí v nás energii a dodává pocit svěžesti, mladistvosti a síly.¹⁴⁶ Sladká voda osvěžuje, zahání žízeň, má zjemňující, utišující vlastnosti.¹⁴⁷ Má léčivé schopnosti, dokáže utěšit rozrušenou či smutnou mysl nebo zmírnit fyzickou bolest.

V básni „Pramen“ („Vertiente“) ze sbírky *Lis* autorka popisuje živoucí pramen, který v noci vyvěrá v olivovém háji. Stejně jako v básni „Pít“ zde autorka vodu pije, tentokrát však klečí na kolenu u pramene a nabírá si z něj rukama vodu, aby utišila svou žízeň.

En el fondo de la huerta
mana una vertiente viva
ciega de largos cabellos
y sin espumas herida,
que de abajada no llama
y no se crece, de fina.

Vzadu na zahradě
vyvěrá živý pramen
přes dlouhé vlasy nevidí
a bez pěny raněn
který je tak nízko, že nevolá
a tak jemný, že neroste.

---

¹⁴⁴ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 556.

¹⁴⁵ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*, s. 124.

¹⁴⁶ BACHELARD, Gaston. *Voda a sny. Esej o obraznosti hmoty*, s. 172.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 181.

De la concha de mis manos
resbala, oscura y huida.
Por lo bajo que rebrota
se la bebe de rodillas,
y yo le llevo tan solo
las sedes que más se inclinan:
la sed de las pobres bestias,
la de los niños, la mía.¹⁴⁸

Z misky mých rukou
protéká, tmavý a prchající.
Teče tak nízko
že z se něj pije v kleče,
a já mu přináším jen
žízně nejpálčivější:
žízeň ubohých zvířat,
dětí, tu mou.

Předtím jakoby pramen ani neexistoval, neviděla ho ani neslyšela, ale poté, co ho našla, už ho slyší pořád, i ve spánku. Je jako „druhá krev“ o které nevěděla, je její součástí.

En la luz ella no estaba
y en la noche no se oía,
pero desde que la hallamos
la oímos hasta dormidas,
porque desde ella se viene
como punzada divina,
o como secunda sangre,
que el pecho no se sabía.¹⁴⁹
[...]

Na světle jej nebylo
a v noci nebyl slyšet,
ale když jsme jej našly,
slyšely jsme ho i ve spánku,
protože přichází
jako boží rána,
nebo jako druhá krev,
kterou srdce neznalo.
[...]

Voda je charakteristická svou zvučností. Často ji slyšíme dříve, než vidíme. Zurčení potoků a řek často ozvučuje jinak tiché krajiny nebo se naopak mísí se zpěvem ptáků. Dokonce se může zdát, jako by k nám voda mluvila nebo zpívala. V nejrůznějších literárních krajinách se setkáváme se smějícími se vodami, ironickými potoky, vesele rachotícími vodopády.¹⁵⁰ „Voda se nám tak jeví jako celistvá bytost: má tělo, duši, hlas. Možná více než kterýkoli jiný živel představuje úplnou básnickou skutečnost.“¹⁵¹ Může být ale také tichá a klidná jako jezero a dodávat poezii hloubku.

---

¹⁴⁸ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 664.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 664-665.

¹⁵⁰ BACHELARD, Gaston. *Voda a sny. Esej o obraznosti hmoty*, s. 44.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 24.

V básni „Vodopád v pustině“ („Cascada en sequedal“) ze sbírky *Pastva* autorka poslouchá zvuky vodopádu.

[...]

y un ruido que suena,
no sé dónde, de aguas,
que me viene al pecho
y que es de cascada.

[...]

Me paro y escucho,
sin ir a buscarla:
¡agua, madre mía,
e hija mía, el agua!

¡Yo la quiero ver
y no puedo, de ansia,
y sigue cayendo,
l'agua palmoteada!¹⁵²

[...]

a zvuk vody, který se ozývá
nevím odkud,
který cítím v srdci
zvuk vodopádu.

[...]

Zastavím se a poslouchám,
nejdu ho hledat:
voda, matka moje,
a dcera moje, voda!

Chci ji spatřit,
ale nemohu, z dychtivosti,
a stále padá,
tleskající voda!

Je zde patrný autorčin blízký vztah k vodě; aniž by ji viděla, cítí její hlas ve své duši. Je pro ni matkou i dcerou. Také zde vystihuje nekonečný charakter vody, která neustále padá, plyne, uniká básnířce, která ji chce spatřit, ale nemůže.

Ačkoliv je voda především ženským symbolem života, někdy bývá asociována se smrtí. V literatuře je živlem mladé a krásné smrti, smrti bez pýchy a bez pomsty, masochistické sebevraždy.¹⁵³ Je organickým, hlubinným symbolem ženy, která dovede jen plakat nad svými strastmi a jejíž oči snadno „tonou v slzách“.¹⁵⁴

---

¹⁵² MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 450.

¹⁵³ BACHELARD, Gaston. *Voda a sny. Esej o obraznosti hmoty*, s. 100.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 100.

V básni „Pomalý déšť“ („La lluvia lenta“) ze sbírky *Bezútěšnost* popisuje Gabriela Mistralová padající déšť, který symbolizuje její hořký nářek. Autorka v období psaní této básně truchlila za smrt svého milence, kterého zde oplakává. Déšť padající z nebe autorka přirovnává ke krvácení svého srdce, trpícího žalem ze ztráty lásky. V této básni je voda spojována se smutkem a smrtí, připisuje jí neživý, smrtící charakter.

[...]

El cielo es como un inmenso
corazón que se abre, amargo.
No llueve: es un sangrar lento
y largo.

[...]

¿Dormiréis, mientras afuera
cae, sufriendo, esta agua inerte,
esta agua letal, hermana
de la Muerte?¹⁵⁵

[...]

Nebe je jako nesmírné
srdce, které se otevírá, zahořklé.
Neprší: je to krvácení pomalé
a dlouhé.

[...]

Budete spát, zatímco venku
padá, trpící, tato voda neživá,
tato voda smrtící, sestra
Smrti?

4.2 Země

Pojem země vyvolává v každém člověku jiné obrazy a představy, jejichž podoba je dána především prostředím, ve kterém žije, místem i časem. Pojetí země je tak značně individuální. Země tvoří základní prvek krajiny, kde se setkávají jednotlivé živly, které zde nejsou striktně odděleny. „Setkává se tu nejčastěji země, vzduch (nebe) a vody – a to, jak se vzájemně uzavírají, vytváří obraz světa.“¹⁵⁶ Od ostatních živlů se země liší tím, že na ní spočívají předměty a látky. Dalo by se říct, že je jakousi základnou živlů.¹⁵⁷ O jiných živlech, tedy vodě, vzduchu i ohni, můžeme hovořit jako o látkách, ale u země to díky její různorodosti není vždy možné.¹⁵⁸

---

¹⁵⁵ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 140-141

¹⁵⁶ HRDLIČKA, Josef. *Uvnitř světa*. Zblou: Opus, 2012, s. 14.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 15.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 18.

Zemi nelze uchopit, její rozsah poznáme nejlíp vlastníma nohama při chůzi.¹⁵⁹ Je charakteristická svou všudypřítomnou pevností; stojíme na ní, cítíme ji pod nohama.¹⁶⁰ Takto popisuje zemi filozof Heidegger: „Země je to, co úslužně nese, v květech plodí, co se rozprostírá do šíře vodami a skalami a vchází v rostlinstvu a zvířectvu.“¹⁶¹ Ze země se rodí život, je to základna naší existence.¹⁶² Pojem země tak zahrnuje nejen neživé prvky, jako jsou hory a kameny, ale také složkou živou, v podobě lidí, zvířat, stromů a květin.

Země je úzce spjata s nebem; být na zemi znamená být pod nebem. To je oproti zemi považováno za vzdálené, nepřístupné. Země je dějištěm našich životů, uspokojuje naše potřeby a můžeme ji nějakým způsobem měnit, ovlivňovat. Naopak nebe je něco daného, samozřejmého, co ovlivnit nemůžeme, ačkoliv ono samotné má na náš život na zemi významný vliv. Kombinací nebe a země vzniká krajina, která se projevuje jako silueta proti nebi, jednou něžně zvlněná, jindy rozeklaná a divoká.¹⁶³

Výjimečné pouto má člověk obvykle se zemí, kde se narodil a vyrůstal. Vztah člověka k prostředí se obvykle vyvíjí již během dětství. Dítě je často v kontaktu se zemí; běhá, hraje si v písku či hlíně, mezi kameny či v mechu, sbírá tvrdé a měkké předměty a dotýká se jich, slyší zvuky, jako třeba ševlení listů určitého druhu stromu ve větru.¹⁶⁴ Tak to je i v případě Gabriely Mistralové, která vyrůstala ve vesnici Montegrande, obklopena majestátními andskými horami a trávila mnoho času na zahradě své rodiny, kde si jako dítě hrávala. Téma rodné chilské země je v její tvorbě přítomno po celý život, přestože jeho značnou část strávila na cestách v zahraničí.

Svou rodnou zemi autorka opěvuje například v básni „Chilská země“ („Tierra chilena“) ze sbírky *Něha*.

Danzamos en tierra chilena,
más bella que Lía y Raquel;
la tierra que amasa a los hombres

Tančíme na chilské zemi,
krásnější než Lía a Raquel;
zemi, která spojuje lidi

¹⁵⁹ HRDLIČKA, Josef. *Uvnitř světa*, s. 18.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 15.

¹⁶¹ Citováno podle: NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: krajina, místo, architektura*, s. 10. HEIDEGGER, Martin. *Vorträge and Ausätze*. Pfullingen, 1954, s. 149.

¹⁶² NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: krajina, místo, architektura*, s. 24.

¹⁶³ Tamtéž, s. 39-40.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 21.

de labios y pecho sin hiel...

se rty a srdcem bez hořkosti...

La tierra más verde de huertos,

Země zelenější než zahrady,

la tierra más rubia de mies,

země světlejší než obilí,

la tierra más roja de viñas,

země rudější než vinice,

¡qué dulce que roza los pies!¹⁶⁵

jak sladké je dotýkat se jí chodidly!

[...]

[...]

4.2.1 Hora

Hora náleží zemi, ze které vystupuje, ale zvedá se k nebi. Je místem setkání dvou základních živlů, země a vzduchu, které spojuje. Hory byly považovány za „body přechodu z jedné kosmické zóny do druhé.“¹⁶⁶ Hora pevně vyrůstá ze země a spočívá na ní, její úpatí je široké, ale její vrchol sahá do výšky, do oblak a dává hoře tvar. Oproti vrcholu je její úpatí nezřetelné.¹⁶⁷

Hory jsou místa uvnitř všeobšáhle krajiny, v nichž se vyjevuje struktura bytí, a jako takové „shromažďují“ různé vlastnosti. Obecně jsou hory vnímány jako něco vzdáleného, znepokojujícího. Nevytvářejí žádné „uvnitř“, kde by člověk mohl bydlet.¹⁶⁸ Liší se tak od přívětivých údolí a řek.

„Hora není obklopující atmosférou jako noc nebo mlha, není prostředím jako světlo či den, ale přesto může člověka přitáhnout, obklopit, zajmout.“¹⁶⁹ Ve středověkém malířství byly skály a hory symboly „divočiny“ a tento význam jim zachovala i romantická krajinomalba.¹⁷⁰ Hora má důležitou roli ve Starém i Novém zákoně, vrchol hory Sinaj je místem setkání s Bohem. Objevuje se také v evangeliích, kde je Ježíš na hoře proměněn.¹⁷¹

---

¹⁶⁵ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 220.

¹⁶⁶ Citováno podle: NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: krajina, místo, architektura*, s. 25. ELIADE, Mircea. *Patterns in Comparative Religion*. Cleveland a New York, 1963, s. 100.

¹⁶⁷ HRDLIČKA, Josef. *Uvnitř světa*, s. 46.

¹⁶⁸ NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: krajina, místo, architektura*, s. 25.

¹⁶⁹ HRDLIČKA, Josef. *Uvnitř světa*, s. 48.

¹⁷⁰ Citováno podle: NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: krajina, místo, architektura*, s. 25. CLARK, Kenneth. *Landscape into Art*. Londýn, 1949.

¹⁷¹ HRDLIČKA, Josef. *Uvnitř světa*, s. 47.

Hora je obvykle symbolem pevnosti a stálosti. Souvisí však také s proměnou. Člověk, který se změnil, na sobě díky její stálosti dokáže poznat změnu, která se v něm odehrála. Také pohled na ni může být různý; její podoba se mění v závislosti na poloze a vzdálenosti, ve které se od ní nalézáme. Můžeme na ni pohlížet z dálky, z blízka, stoupat na ni a stanout na jejím vrcholu.¹⁷² Není předmětem, který lze uchopit, ačkoliv je možné ji z některých míst zahlédnout celou jedním pohledem. Hora se také mění pro člověka, který na ni chce vystoupat. Začíná jej lákat, vzbuzovat touhu po cestě, přestává být pouhou samozřejmou součástí horizontu.¹⁷³

V křesťanském myšlení je výstup na horu analogií duchovní cesty. Jde o cestu, která směřuje vzhůru, směrem k nebi a k Bohu. Při výstupu na horu dochází ke zkouškám lidské vůle, člověk musí vynaložit velké úsilí, využít své schopnosti a síly a poznává tak sám sebe. Výstup na horu může být také analogií k jiné lidské činnosti, která vyžaduje určité úsilí k dosažení úspěchu. Tělo hory je zdánlivě krajina jako každá jiná, ale je nakloněné, strmé, svah připomíná, že někam míříme, chceme jít, dosáhnout rovného místa, jako bychom měli potřebu narovnat každou nerovnost.¹⁷⁴ Výstup na horu představuje cestu k cíli, kterou by měl člověk vnímat místo toho, aby se slepě soustředil pouze na její cíl, kterým je v případě hory její vrchol. „Životu se daří právě na svazích hory, nikoliv na jejím vrcholu. Právě na svazích bují život.“¹⁷⁵ Když člověk konečně stane na jejím vrcholu po překonání cesty plné námahy a úsilí, v níž se cíl často ztrácí, horu většinou nevidí, zato se mu otevírá nový výhled, jako by vrchol dával svrchovaný pohled na svět dole pod horou.¹⁷⁶

V básni „Hora“ („Montaña“) ze sbírky *Něha* Gabriela Mistralová popisuje výstup na vysokou horu. Mluví zde k synovi, který jí na cestě doprovází. Horu přirovnává k osamělé, rozzlobené ženě, která ji ale láká, aby na ni vystoupala, volá ji.

[...]

Apuñada y negra la vemos,
como mujer enfurruñada.

[...]

Skrčenou a černou vidíme ji,
jako ženu zlostnou.

---

¹⁷² HRDLIČKA, Josef. *Uvnitř světa*, s. 47.

¹⁷³ Tamtéž, s. 49.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 51-52.

¹⁷⁵ Citováno podle: HRDLIČKA, Josef. *Uvnitř světa*, s. 52.

¹⁷⁶ HRDLIČKA, Josef. *Uvnitř světa*, s. 55.

Vive sola de todo tiempo,
pero nos ama, la Montaña,
y hace señales de subir
tirando gestos con que llama...¹⁷⁷
[...]

Žije sama stále,
ale miluje nás, Hora,
a dává znamení k výstupu
dělá posunky, kterými volá...
[...]

Cesta nahoru není snadná, musí se prodírat různými porosty a trnitým křovím. Dostanou se tak vysoko, že ztrácí z dohledu svůj domov i řeku, svět, který oba znali, jako by zmizel v oblacích. Syn má strach, ale básnička jej ujišťuje, že se dokáže v bezpečí vrátit zpátky na zem. Působí odvážným a silným dojmem, jako žena, která se nebojí překážek a úspěšně je překonává.

[...]
Mirando al llano, que está ciego,
ya no vemos río ni casa.
Pero tu madre sabe subir,
perder la Tierra, y volver salva.

[...]
Při pohledu na pláň, jež je slepá,
už nevidíme řeku ani dům.
Ale tvá matka umí stoupat,
ztratit Zemi a vrátit se bez úhony.

Pasan las nieblas en trapos rotos;
se borra el mundo cuando pasan.
Subimos tanto que ya no quieres
seguir y todo te sobresalta.¹⁷⁸
[...]

Oblaka plují jako potrhané plachty;
svět mizí, zatímco plují.
Stoupáme tolik, že už nechceš
pokračovat a vše ti nahání strach.
[...]

Země pod nimi se však nakonec postupně odhalí, zalitá slunečním světlem v celé své kráse.

El sol, lo mismo que el faisán,
de una vez salta la Montaña,
y de una vez baña de oro
a la Tierra que era fantasma,
¡y le enseña gajo por gajo

Slunce, stejně jako bažant,
konečně přeskočí Horu,
a konečně zalije zlatem
Zemi, jež byla přízrakem
a odhalí ji dílek po dílku

---

¹⁷⁷ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 300.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 301.

en redonda fruta mondada!¹⁷⁹

jako když se svléká kulaté ovoce!

V básni „Vrchol“ („Cima“) ze sbírky *Bezútěšnost* vyjadřuje básníkova svou bolest a žal, způsobené smrtí jejího milence. Její bolest se spájí do neoddělitelné jednoty s přírodou, která také trpí.¹⁸⁰ Popisuje stmívání v horách, které se při západu slunce zbarvují do ruda a vypadají jako zalité krví. Jsou metaforou jejího krvácejícího, trpícího srdce. Stmívání je pro ni časem, kdy její srdce pohlcuje žal.

La hora de la tarde, la que pone
su sangre en las montañas.

Je hodina večerní, jež
rozlévá krev po horách.

Alguien en esta hora está sufriendo;
una pierde, angustiada,
en este atardecer el solo pecho
contra el cual estrechaba.

Někdo trpí v té chvíli;
kterási žena úzkostí sevřena ztrácí
v tom smrákání jedině srdce,
k němuž se tiskla.

Hay algún corazón en donde moja
la tarde aquella cima ensangrentada.

Někde je srdce, v kterém smáčí
večer ty vrcholky zkrvavené.

El valle ya está en sombra
y se llena de calma.
Pero mira de lo hondo que se enciende
de rojez la montaña.

Údolí už je ve stínu
a plní se klidem.
Však pohleď, jak se rozžehují
v červácích štíty!

Yo me pongo a cantar siempre a esta hora
mi invariable canción atribulada.
¿Seré yo la que baño
la cumbre de escarlata?

V tu chvíli začínám vždy zpívat
svou neproměnnou píseň žalu.
Jsem to snad já, kdo koupe
vrcholky v nachu?

Llevo a mi corazón la mano, y siento

Pozvedám k srdci ruku a cítím,

---

¹⁷⁹ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 301.

¹⁸⁰ OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana*.

3. *Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*, s. 271.

que mi costado mana.¹⁸¹

jak bok mi mokvá.¹⁸²

Další báseň, jejíž ústředním motivem je hora, je báseň „Ixtlazihuatl“ ze sbírky *Bezútěšnost*. Její tón se však liší od předchozích zmíněných básní; autorka obdivuje krásu mexické hory, která jí zcela učarovala. Hoře přikládá ženský charakter, stejně jako v básni „Hora“, v této básni ji ale nazývá krásnou pannou místo zlostné ženy. Netradiční je příměr hory k něžnému a křehkému květu růže; hora obvykle vyvolává spíše úctu svou ohromnou majestátností.

[...]

Te doy mi amor, montaña mexicana;
como una virgen tú eres deleitosa;
sube de ti hecha gracia la mañana,
pétalo a pétalo abre como rosa.¹⁸³

[...]

Mexická horo, mám tě z duše ráda,
jsi krásná jako panna, vypadáš
jako květ růže, jenž z plátků se skládá,
půvabem jitra se mi otvíráš.¹⁸⁴

Zde básnička využívá krásnou symboliku spojení země a nebe, kdy hora prudce šplhající do nebe je jako milenka vášnivě toužící po svém milenci:

[...]

Está tendida en la ebriedad del cielo
con laxitud de ensueño y de reposo,
tiene un pico un ímpetu de anhelo
hacia el azul supremo que es su esposo.¹⁸⁵

[...]

Až do opilství nebes se tu dluží
s lehkostí svého oddechu a snu
a strmý vrchol strmou vášní touží
k blankytu vzhůru, svému milému.¹⁸⁶

Mexická hora je pro ni jako čistá, cudná a půvabná dívka. Vymyká se obvyklé charakteristice hory jako něčeho znepokojujícího až děsivého, ale naopak přináší klid a harmonii.

---

¹⁸¹ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 136-137.

¹⁸² MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*, s. 70.

¹⁸³ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 145.

¹⁸⁴ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*, s. 74.

¹⁸⁵ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 145-146.

¹⁸⁶ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*, s. 74.

Y los vapores que alza de sus lomas tejen su sueño que es maravilloso: cual la doncella y como la paloma su pecho es casto, pero se halla ansioso. ¹⁸⁷	Mlžiny, které z jejích strží klíčí, její zázračná snění sprádají jak srdce holubičí a jak dívčí srdce, cudné a teskné potají. ¹⁸⁸
--	---

Poté však vzpomíná na svůj rodný kraj a pohoří Andy, které vnímá jinak než mexickou horu: jsou divočejší, děsivější. Má s nimi spojené bolestné vzpomínky, ale přesto, nebo právě proto, je s nimi úzce spjatá.

Mas tú la andina, la de greña oscura, mi Cordillera, la Judith tremenda, hiciste mi alma cual la zarpa dura y la empapaste en tu sangrienta venda.	Ale ty, Kordillero, s černou hřívou, má andská Judit, ženo děsivá, mé srdce zasáhla jsi tlapou divou a ve tvém obvazu se krví zalívá.
---	--

Y yo te llevo cual tu criatura, te llevo aquí en mi corazón tajeado, que me crié en tus pechos de amargura, ¡y derramé mi vida en tus costados! ¹⁸⁹	Nosím tě v sobě, patřím ke své hoře, to ve tvém klínu poznala jsem hoře. Kousky tvé země ve svém srdci mám a celý život nechala jsem tam. ¹⁹⁰
---	---

4.2.2 Strom

Strom spojuje nebe se zemí, ze které roste. Na rozdíl od hory je však živý, má schopnost tvořit. „Pro primitivní náboženskou duši je strom vesmírem, protože jej reprodukuje a v sobě shrnuje...“¹⁹¹

V poezii Gabriely Mistralové je strom poměrně častým motivem. Zejména v básních *Bezútěšnosti* do něj promítá samu sebe, své vlastní pocity; v takových básních je strom většinou suchý, spálený, neživý. Když ale mluví o stromu jako takovém, o jeho podstatě, je pravým opakem: bují životem a hojností.

¹⁸⁷ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 146.

¹⁸⁸ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*, s. 74-75.

¹⁸⁹ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 146.

¹⁹⁰ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*, s. 75.

¹⁹¹ Citováno podle: NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: krajina, místo, architektura*, s. 25.

ELIADE, Mircea. *Patterns in Comparative Religion*. Cleveland a New York, 1963, s. 269.

V básni „Mrtvý strom“ („Árbol muerto“) ze sbírky *Bezútěšnost* se autorčiny hluboké pocity spájí s obrazem přírody. Své zoufalství promítá do obrazu suchého, ohořelého stromu. Je to intimní báseň, ze které je cítit utrpení a beznaděj básnířky. Opět je zde přítomen motiv nešťastné lásky, kterou zde básnířka přirovnává k ničivému plamenu.

En el medio del llano,
un árbol seco su blasfemia alarga;
un árbol blanco, roto
y mordido de llagas,
en el que el viento, vuelto
mi desesperación, aúlla y pasa.

De su bosque el que ardió solo dejaron
de escarnio, su fantasma.
Una llama alcanzó hasta su costado
y lo lamió, como el amor mi alma.
¡Y sube de la herida un purpurino
musgo, como una estrofa ensangrentada!
Los que amó, y que ceñían
a su torno en septiembre una guirnalda,
cayeron. Sus raíces
los buscan, torturadas,
tanteando por el césped
con una angustia humana...

Le dan los plenilunios en el llano
sus más mortales platas,
y alargan, porque mida su amargura,
hasta lejos su sombra desolada.
¡Y él le da al pasajero

V planině uprostřed stepi
suchý strom rozkládá svou blasfémii:
Bílý a rozedraný,
jizvami rozežrán,
s větrem, jenž změniv se
v mé zoufalství, vyje a mívá.

Z lesa, jenž shořel, na posměch tu
jen tenhle přízrak stojí.
Plamen až k jeho kmeni dospěl
a olízl ho, jako láska duši moji.
A nyní zkrvavená sloka stoupá –
rudý mech z rány, jež se nezahojí.
Ti, které miloval a kteří obtáčeli
ho v září girlandou tak blízkou,
ti padli. Hledají je
zmučené kořeny,
v trávníku hmatajíce
s úzkostí téměř lidskou.

Úplňky ve stepi mu skýtají
ze svého stříbra nejvíc smrtelného,
a v touze změřit hořkost jeho
do dálky opuštěný stín mu strou.
A on zas skýtá poutníkovi

su atroz blasfemia y su visión amarga!¹⁹² svůj hořký přelud, krutost rouhavou.¹⁹³

V melancholické básni „Smutek“ („Luto“) ze sbírky *Lis* se autorka přímo ztotožňuje se stromem, ohořelým a zčernalým kmenem borovice. Strom je zde symbolem smutku, který ji celou pohltil a jako by zastínil všechno ostatní. Jedná se o báseň z pozdější tvorby autorky, jejíž vyznění se nepatrně liší od bolestí naplněných básní *Bezútěšnosti*; je z ní cítit vyčerpání, rezignace a pocity vyhoření.

En solo una noche brotó de mi pecho,
subió, creció el árbol de luto,
empujó los huesos, abrió las carnes,
su cogollo llegó a mi cabeza.
[...]

Todavía los que llegan
me dicen mi nombre, me ven la cara;
pero yo que me ahogo me veo
árbol devorado y humoso,
cerrazón de noche, carbón consumado,
enebro denso, ciprés engañoso,
cierto a los ojos, huido en la mano.¹⁹⁴
[...]

V jediné noci vyrazil z mé hrudi,
vypučel, vyrašil strom smutku.
Sevřel mé kosti, rozevřel mé tělo,
jeho vrcholek pňí v mé hlavě.
[...]

A vždy ještě, jak si to zvykli,
mě volají jménem, vidí mou tvář.
Ale já, která se dusím, já vidím se takhle:
Jsem pohlcený strom, který dýmá,
smrákání noci, uhlí, jež dohořívá,
jalovec vysoký, cypřiš předstíraný,
oči ho vidí, ruka nenahmátne.¹⁹⁵
[...]

Také zde píše o své samotě. Nikdy se nevdala ani se nestala matkou, žila sama, bez rodiny. Působí ale silně a nezávisle, jelikož si vystačila sama, aniž by se o ni kdokoliv staral.

Mi último árbol no está en la tierra
no es de semilla de leño,
no se plantó, no tiene riegos.
Soy yo misma mi ciprés

Můj poslední strom nevyrůstá ze země,
nevzešel ze semene ani ze dřeva.
Nikdo ho nezasadil, nikdo ho nezalévá,
já sama jsem své vzpřímení,

¹⁹² MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 125-126.

¹⁹³ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*, s. 61-62.

¹⁹⁴ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 711-712.

¹⁹⁵ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*, s. 153-154.

mi sombreadura y mi ruedo,
mi sudario sin costuras,
y mi sueño que camina
árbol de humo y con ojos abiertos.¹⁹⁶
[...]

já stín svůj, obrys svůj,
svým rubášem jsem nesešiváným
a snem svým, který jde
v hadrech, oči dokořán.¹⁹⁷
[...]

Zcela odlišné je zobrazení stromu v básni „Óda na strom“ („Himno al árbol“) ze sbírky *Něha*. Básnička v ní opěvuje strom a jeho vlastnosti, strom je zde vykreslován jako symbol života a lásky. Přináší klid a odpočinek.

[...]
Árbol donde es tan sosegada
la pulsación del existir,
y ves mis fuerzas la agitada
fiebre del mundo consumir:

[...]
Strome, kde tak pokojný
je každý tep bytí
a vidíš mé snahy pohlitit
tu neklidnou horečku světa:

hazme sereno, hazme sereno,
de la viril serenidad
que dio a los mármoles helenos
su soplo de divinidad.¹⁹⁸

dej mi klid, dej mi klid
ten mužný klid
který dal helénským mramorům
božský nádech.

Stromu autorka připisuje ženskou podstatu; bují v něm život, dává domov a pocit bezpečí.

Árbol que no eres otra cosa
que dulce entraña de mujer,
pues cada rama mece airosa
en cada leve nido un ser:

Strome, který nejsi ničím jiným
než sladkou esencí ženy,
neboť každá větev ladně kolébá
v každém drobném hnízdě bytost:

dame un follaje vasto y denso,
tanto como han de precisar

dej mi široké a husté listoví,
tolik co potřebují

---

¹⁹⁶ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 712.

¹⁹⁷ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*, s. 154.

¹⁹⁸ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 348-349.

los que en el bosque humano, inmenso,
rama no hallaron para hogar.¹⁹⁹

[...]

ti, jenž v nezměrném lese lidí,
nenalezli větev pro svůj domov.

[...]

Ačkoliv je strom většinou projevem života a plodnosti, nemusí být vždy takto přívětivý. Stromy vytváří les, který může působit jako „divočina“, plná tajemných sil,²⁰⁰ ve které se člověk snadno ztratí. Les byl dříve chápán jako místo chaosu, neuspořádanosti a temnoty.²⁰¹ „Nemusíme být v lese dlouho, abychom zakusili úzkostný pocit, že pronikáme hloub a hlouběji do světa, jenž nemá hranic. Pokud nevidíme, kam jdeme, brzy ani nevíme, kde se nalézáme.“²⁰²

Les je však také místem pro přemýšlení, pro cestu k vlastním hlubokým pocitům, k sobě samému. Nabízí ticho a klid, úkryt před okolním světem. Člověk tam tak také snadněji dokáže zapomenout na to, co ho trápí. „V lesích se člověk zbaví tíže let jako had staré kůže a nezávisle na věku se stává dítětem. V lesích je věčné mládí.“²⁰³

V básni „Borové lesy“ („Pinares“) ze sbírky *Bezútěšnost* autorka promlouvá k borovicím a prosí je, aby jí pomohly zapomenout a utišit její bolest. Šelest větru v borovicích je pro ni uklidňující.

El pinar al viento
vasto y negro ondula,
y mece mi pena
con canción de cuna.

Pinos calmos, graves
como un pensamiento,
dormidme la pena,

Širé lesy sosen
černé, kolébavé,
houpají mou bolest
v písni uspávavé.

Sosny klidné, vážné
jako zadumání,
uspěte mou bolest,

¹⁹⁹ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 349.

²⁰⁰ NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: krajina, místo, architektura*, s. 25.

²⁰¹ HRDLIČKA, Josef. *Uvnitř světa*, s. 66.

²⁰² Citováno podle: NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: krajina, místo, architektura*, s. 25. BACHELARD, Gaston. *La poétique...* Paříž, 1958.

²⁰³ Citováno podle: HRDLIČKA, Josef. *Uvnitř světa*, s. 67.

EMERSON. *Topos lesa v americké literatuře*. Přel. Michal Peprník. Brno: Host, 2005.

dormidme el recuerdo.

moje vzpomínání!

Dormidme el recuerdo,
asesino pálido,
pinos que pensáis
con pensar humano.

Paměť uspěte mi,
bledou vražednici,
sosny jako lidé
myslící a dumající!

El viento los pinos
suavemente ondula.
¡Duérmete, recuerdo,
duérmete, amargura!²⁰⁴
[...]

Vítr borovice
sladce houpá v kole,
usni vzpomínání,
usni, usni hoře!²⁰⁵
[...]

Jakmile však nastává ticho, básnička zůstává pouze sama se svými myšlenkami a pocity, ze kterých má strach.

[...]
El viento reposa
y el pinar se calla,
cual se calla un hombre
asomado a su alma.

[...]
Vítr poustává,
borovice mlčí,
jako mlčí člověk,
jenž našel svou duši.

Medita en silencio,
enorme y oscuro,
como un ser que sabe
del dolor del mundo.

Meditují v tichu,
rozlehlém a temném,
jako ten, kdo tuší,
že svět trpí steskem.

Pinar, tengo miedo
de pensar contigo;
miedo de acordarme,
pinar, de que vivo.

Sosny, netroufám si
zamyslit se s vámi,
strach mám, dokud žiju,
z všeho vzpomínání.

---

²⁰⁴ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 142-143.

²⁰⁵ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*, s. 71.

¡Ay!, tú no te calles,
procura que duerma;
no te calles como
un hombre que piensa.²⁰⁶

Nemlč, neumlkej,
snaž se, abych spala,
lese, neumlkej,
myslet bych se bála!²⁰⁷

4.2.3 Květina

Kromě stromů se v básních Gabriely Mistralové poměrně často objevují také nejrůznější květiny, byliny a plody, od obyčejného obilí až po půvabnou růži. Motiv květin byl častý v tvorbě modernistů, kde představoval symbol krásy a půvabu.

Básně Gabriely Mistralové s motivy květin jsem rozdělila do dvou skupin. Do první skupiny jsem zařadila básně, kde autorka květiny oslavuje, jsou to pozitivní básně plné radosti, vůní a barev. V tomto typu básní se autorka většinou nesoustředí na jeden konkrétní druh, květiny zde slouží spíše k vykreslení celkové atmosféry a pocitů, které báseň vyvolává.

K takovým patří například báseň „Tanec vůní“ („Ronda de los aromas“) ze sbírky *Něha*. Básnička zde jmenuje různé druhy bylin a jejich vůně, které jí přináší radost. Mluví o nich něžně a s láskou.

Albahaca del cielo
malva de olor,
salvia dedos azules,
anís desvariador.

Bazalka z nebe,
vonící sléz,
šalvěj s modrými prsty,
blouznící anýz.

Bailan atarantados
a la luna o al sol,
volando cabezuelas,
talles y color.
[...]

Tančí ohromené
při měsíci či na slunci
zvedají hlavičky,
těla i barvy.
[...]

---

²⁰⁶ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 143-144.

²⁰⁷ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*, s. 72-73.

Bailemos a los locos
y locas del olor.
Cinco semanas, cinco,
les dura el esplendor.
¡Y no mueren de muerte,
que se mueren de amor!²⁰⁸

Pojďme tančit jako poblouznění
a poblouzněné vůněmi.
Pět týdnů, pět,
trvá jejich nádhera.
A nezemřou smrtí,
ale zemřou láskou!

Další oslavná báseň plná květin má název „Paní Vesna“ („Doña Primavera“) a pochází také ze sbírky *Něha*. Vystupuje zde personifikované jaro, které má podobu dámy oblečené do květů. Báseň překypuje barvami a bují životem. Motiv jara také patřil mezi oblíbené motivy modernistů.

Doña Primavera
viste que es primor,
viste en limonero
y en naranjo en flor.

Paní Vesna
oblečená skvostně,
oblečená do květů citroníku
a pomerančovníku.

Lleva por sandalias
unas anchas hojas,
y por caravanas
unas fucsias rojas.²⁰⁹
[...]

Má na sobě sandále
z širokých listů,
a jako náušnice
červené fuchsie.
[...]

Spolu s jarem přichází také radost a odchází všechno špatné. Uzdravuje a oživuje nemocnou zemi, dokonce i neživé kamenné sochy. Básniřku rozkvetlé jaro naplňuje štěstím, zapomíná na trápení.

[...]
Doña Primavera,
de aliento fecundo,
se ríe de todas

[...]
Paní Vesna,
s plodným dechem,
směje se všemu

---

²⁰⁸ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 247-248.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 336.

las penas del mundo...

No cree al que le hable

de las vidas ruines.

¿Cómo va toparlas

entre los jazmines?

¿Cómo va a encontrarlas

junto de las fuentes

de espejos dorados

y cantos ardientes?²¹⁰

[...]

utrpení světa...

Ten, ke kterému promlouvá

nevěří v mizerné životy.

Jak by je mohl najít

mezi jasmíny?

Jak by je mohl najít

spolu s prameny

zlatých zrcadel

a vášnivých zpěvů?

[...]

Druhá skupina básní je intimnější, autorka v nich do květin pomocí metafor a přirovnání promítá samu sebe a své pocity. K tomu využívá většinou jeden konkrétní druh květiny, který je tématem celé básně.

V básni „Růže“ („La rosa“) ze sbírky *Pastva* přirovnává srdce k růži. Stejně jako se rozevívá její květ, vyzývá srdce, aby se otevřelo lásce, která je sice krásná jako růže, ale dokáže také hluboce ranit.

La riqueza del centro de la rosa

es la riqueza de tu corazón.

Desátala como ella:

su ceñidura es toda tu aflicción.

Desátala en un canto

o en un tremendo amor.

No defiendas la rosa:

¡te quemaría con el resplandor!²¹¹

Bohatství uprostřed růže

je bohatství tvého srdce.

Rozvaž jej jako ona:

jeho svázanost je celým tvým trápením.

Rozvaž jej v písni

nebo v obrovské lásce.

Nebraň růži:

spálila by tě svou září!

---

²¹⁰ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 336-337.

²¹¹ Tamtéž, s. 422.

V básni „Ocotillo“²¹² ze sbírky *Lis* autorka obdivuje kaktus, který roste uprostřed arizonské pouště. Tato báseň připomíná „Mrtvý strom“, kde byl tématem suchý, ohořelý strom. Kaktus je také suchý a spálený, ale přesto přežívá i v nehostinné poušti.

Ocotillo de Arizona
sustentado en el desierto,
huesecillos quemados
crepitando y resistiendo,
tantos gestos aventados
y uno, y solo, y terco anhelo.²¹³
[...]

Arizonský Ocotillo
živený v poušti,
kůstky spálené
praskající a vzdorující,
tolik odvátých gest
a jediná, a samotná, a tvrdohlavá touha.
[...]

Autorka obdivuje jeho odolnost, ale zároveň s ním soucítí. V básni přichází k rostlině pohmožděné vichřicí, narovnává ji a hladí. Opět je zde patrné její propojení s přírodou, která odráží její vnitřní rozpoložení.

[...]
Cuando para y cae rota
la borrasca, y no hay senderos,
voy andando, voy llegando
a su magullado cuerpo
y lo oscuro y lo ofendido
yo le enjugo y enderezo
—como a aquel que me troncharon—
con la esponja de mi cuerpo,
y mi palma lo repasa
en sus miembros que son fuego.²¹⁴

[...]
Když ustane a padne vyčerpáním
vichřice, a nejsou stezky,
jdu, přicházím
k jeho pohmožděnému tělu
a to tmavé a ponížené
z něj stírám a narovnáвам jej
- jako toho, co mi polámali -
houbou mého těla,
a má dlaň prohlíží
jeho údy, které jsou ohněm.

---

²¹² Jedná se o původní severoamerickou pouštní rostlinu, která po většinu roku připomíná uskupení několika suchých, mrtvých větvíček. Ožívá pouze v období srážek, kdy produkuje zelené listy a květy.

²¹³ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 651.

²¹⁴ Tamtéž, s. 652-653.

4.3 Vzduch

Vzduch nejlépe charakterizujeme, vztáhneme-li jej k ostatním živlům, především k zemi, která funguje jako jeho protipól. Zatímco pevná země nabízí stabilitu, zastavení se a spočinutí na místě, vzduch je neustále v pohybu. Země je jako matka, která dává člověku základ života a vzduch jako otec, který mu dává životní pohyb a smysl.²¹⁵ Od vody se vzduch liší svou obrazností: „Voda dovoluje promítat navenek intimní pocity, zatímco vzdušná obraznost je projekcí celého člověka.“²¹⁶ Zemi, oheň i vodu lze na rozdíl od vzduchu spatřit, dotknout se jich. Vzduch je ve svém základním stavu neviditelný, nehmatatelný a neslyšitelný, skoro jako by ani neexistoval. Vnímat můžeme jeho projevy ve formě větru, který však chápeme jako něco odlišného.²¹⁷

Vzduch je všudypřítomný; nachází se všude okolo, ale také uvnitř nás. Jako dech do nás vstupuje a zase vystupuje.²¹⁸ Všechny živé bytosti sdílí stejný vzduch. Vzduch souvisí také s duševním životem; myšlenky jsou, stejně jako vzduch, neuchopitelné a neustále v pohybu.²¹⁹

V básni „Vzduch“ („El aire“) ze sbírky *Něha* jej Mistralová nazývá milujícím otcem, kterého sice nelze spatřit, ale je vždy přítomen.

Esto que pasa y que se queda,
esto es el Aire, esto es el Aire,
y sin boca que tú le veas
te toma y besa, padre amante.
¡Ay!, le rompemos sin romperle;
herido vuelva sin quejarse,
y parece que a todos lleva
y a todos deja, por Buenos, el Aire...²²⁰

To, co prochází a to, co zůstává
to je Vzduch, to je Vzduch,
a vidíš jej, bez úst,
jak tě objímá a líbá, otec milující.
Ach, lámeme ho, aniž bychom ho zlomili;
zraněný se vznáší bez nářku,
a zdá se, že všechny nosí
a všechny opouští, pro dobrotu, ten Vzduch...

²¹⁵ HRDLIČKA, Josef. *Uvnitř světa*, s. 26.

²¹⁶ Tamtéž, s. 27.

²¹⁷ Tamtéž, s. 28.

²¹⁸ Tamtéž, s. 32-33.

²¹⁹ Tamtéž, s. 27-28.

²²⁰ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 288.

4.4 Oheň

Oheň je nositelem protichůdných vlastností, může symbolizovat jak dobro, tak zlo. Může přinášet blaho i utrpení. Může ochraňovat, ale i ničit. Oheň se nachází v okolním světě, ale žije i v našem nejhlubším nitru, jako vnitřní plamen vášně a lásky.²²¹

Oheň bývá znakem hříchu a špatnosti; objevuje se v křesťanské představě pekla. Pokud je divoký a nespoutaný, je nebezpečný a spalující. „Dobrý“ oheň je oheň plápolající v krbu, který je klidný, pravidelný a ovládnutý.²²² Zahřívá nás a dodává pocit bezpečí. Je také symbolem očištění.

V básních Gabriely Mistralové je oheň většinou ničivým plamenem lásky, který pohltil její duši, symbolizovanou suchými a ohořelými stromy.

V básni „Oheň“ („Fuego“) ze sbírky *Něha* se však oheň jeví jako dobrý, dokonce posvátný a hodný úcty. Autorka v ní mluví o ohni, který hoří doma v krbu, zatímco venku je chladná noc. Oheň se zde místo zkázy a smrti stává zdrojem potěšení a života.

[...]

Ya encendieron en casa el Fuego
que espinos montados arde.

Es el Fuego que mataría
y solo sabe solazarte.

[...]

En la noche, el frío y la muerte,
bueno es el Fuego para adorarse,
¡y bendito para seguirlo,
hijo mío, de ser Arcángel!²²³

[...]

Doma již rozdělali Oheň,
který pálí hromádku hlohů.

Je to Oheň, který by zabil
a jen utěšit tě umí.

[...]

V noci, zimě a smrti,
je dobré Oheň uctívat,
je svatý jako Archanděl,
následuj jej, synu můj!

---

²²¹ BACHELARD, Gaston. *Psychoanalýza ohně*. Přeložila Jitka Hamzová. Praha: Mladá fronta, 1994, s. 11.

²²² Tamtéž, s. 18.

²²³ MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas*, s. 309.

5 Závěr

Blízký vztah k přírodě měla Gabriela Mistralová už od svého dětství, které strávila na chilském venkově, obklopena horami, řekou a nejrůznějšími květinami, stromy a jejich plody. Rodná země je tak opakujícím se prvkem v celé její tvorbě. Toto místo má spojené se šťastným obdobím dětství, které si vždy ráda připomínala. Gabriela Mistralová hodně cestovala, proto v básních kromě rodného kraje vzpomíná také na různá místa, která navštívila při svých cestách, obzvláště na Mexiko a Antily.

Její básně nesou znaky postmodernismu. Bývají zasazeny do přírody nebo venkovského prostředí, mluví o jednoduchých přírodních látkách, jako je třeba voda. Příroda, o které píše je většinou americká, láska k přírodě se u ní prolíná s láskou k vlasti. Tím se odlišuje od modernistů a jejich oblíbených dalekých exotických krajín. V některých básních můžeme ale najít modernistické motivy krásných květin nebo jara hrajeícího barvami.

Příroda v jejích básních je často „divoká“, raději než o idylických krajínkách píše o tajemných horách, hlubokých lesích, hlučných vodopádech a vyprahlých stepích. Můžeme v nich ale najít i rozkvetlé zahrady a životodárné prameny. Příroda v její poezii nezastává funkci pouhého ozdobného prvku či kulisy, ale má obrovský symbolický význam.

Příroda odráží autorčino emoční rozpoložení, promítá do ní své nejniternější pocity. Po sebevraždě milence se stává zrcadlem jejího žalu a utrpení. V dešti padajícím z nebe nebo v krvavém západu slunce nad horami vidí krvácení svého raněného srdce, v ohořelém kmeni stromu svou duši spálenou plamenem lásky. Příroda je ale pro ni také zdrojem útěchy a radosti. Ve stínu stromu nalézá útočiště a pocit bezpečí, šelest větru v borovicích tiší její bolest, vůně kvetoucích rostlin v ní vyvolává chuť tančit a umožňuje jí zapomenout na zármutek. Na ten samý přírodní motiv tak básnířka dokáže pohlížet zcela odlišnými způsoby. Jednou je strom symbolem smutku a smrti, jindy zase života a plodnosti. Oheň dokáže být ničivým plamenem, ale také vyvolat pocit bezpečí a domova...

Kromě přírodních motivů jsou v její tvorbě poměrně časté například motivy náboženské, které by jistě byly zajímavým tématem k dalšímu studiu a analýze.

Resumé

Chilská básnířka Gabriela Mistralová se narodila a vyrůstala na chilském venkově, v údolí řeky Elqui. Již tehdy se utvořilo její pevné pouto s přírodou, které jí vydrželo po celý život. V mládí pracovala jako učitelka a začala psát první básně. Zamilovala se do železničního úředníka Romelia Ureta, který kvůli dluhům spáchal sebevraždu. To mladou básnířku hluboce zasáhlo a svůj žal a bolest přenesla do svých básní. Za svůj život vydala čtyři sbírky: *Bezútěšnost*, *Něha*, *Pastva* a *Lis*. Sbírka *Chilská báseň* vyšla až po její smrti. Zastávala různé funkce po celém světě, například v Mexiku spolupracovala na reformě školství, v Evropě pracovala pro Společnost národů. Stala se slavnou a uznávanou básnířkou nejen v Chile, ale po celém světě. Roku 1945 získala jako první hispanoamerická autorka Nobelovu cenu za literaturu.

Gabriela Mistralová, spolu s dalšími autorkami Alfonsinou Storni a Juanou de Ibarbourou, bývá řazena do postmodernismu, který navazoval na období modernismu a sdílel s ním především formální znaky, proto se práce věnuje oběma zmíněným obdobím. Básně Gabriely Mistralové jsou často zasazeny do obyčejného prostředí amerického venkova a přírody, jejich témata jsou jednoduchá. Střídmým jazykem vyjadřuje své nejhlubší pocity. Její básně jsou ovlivněny událostmi v jejím životě, především smrtí jejího milence a matky, ale také milovaným krajem a přírodou jejího dětství.

Z básní je patrné autorčino propojení s přírodou. Příroda je odrazem její duše, často do ní promítá svou bolest a žal. Je pro ni ale také útechou a zdrojem potěšení. Práce rozděluje přírodní motivy podle čtyř přírodních živlů, se kterými jsou spojeny: s vodou, zemí, vzduchem nebo ohněm. Jejich podoba se liší v jednotlivých básních. Například voda, spjatá s autorčíným rodným údolím, má podobu životodárných pramenů, řek a vodopádů, ale také deště symbolizujícího její nárek. Obzvláště blízký vztah měla básnířka k zemi. K té jsem zařadila motiv hory, stromu a květiny, které jsou v díle autorky poměrně časté. Nakonec jsou zmíněny také méně časté motivy vzduchu a ohně.

Resumen

La poetisa chilena Gabriela Mistral nació y vivió durante su infancia en el campo chileno, en el valle de Elqui. Fue entonces cuando se formó su vínculo fuerte con la naturaleza que duró toda su vida. De joven, fue maestra y empezó a escribir sus primeros poemas. Se enamoró de Romelio Ureta, un funcionario de ferrocarriles, que se suicidó por tener deudas que no podía pagar. Esa tragedia afectó mucho a la poetisa joven que transmitió su dolor profundo en sus poemas. Durante la vida publicó cuatro colecciones de poemas: *Desolación*, *Ternura*, *Tala* y *Lagar*. El *Poema de Chile* fue publicado después de su muerte. Desempeñó varios cargos por todo el mundo, por ejemplo, en México colaboró en la reforma de educación, y en Europa trabajó para la Sociedad de las Naciones. Se volvió famosa y apreciada poetisa no solo en Chile, sino en todo el mundo. En 1945 fue premiada, como la primera autora hispanoamericana, con el Premio Nobel de la Literatura.

Gabriela Mistral, junto con otras autoras como Alfonsina Storni y Juana de Ibarbourou, suele estar incluida en postmodernismo que continuó la tradición modernista, especialmente en cuanto a los rasgos formales, por eso esta tesis trata los dos periodos mencionados. Los poemas de Gabriela Mistral suelen estar situados en el ambiente cotidiano del campo y la naturaleza americana, sus temas son sencillos. Mediante el lenguaje simple comunica sus sentimientos más profundos. Sus poemas están influidos por su vida, sobre todo por la muerte de su amante y su madre, y también por su tierra querida y la naturaleza de su infancia.

La conexión con la naturaleza de la autora está evidente en los poemas. La naturaleza es un reflejo de su alma, la poetisa a menudo proyecta su dolor y pena en ella. Sin embargo, la naturaleza es también una consolación y fuente de placer para la autora. En la tesis, los temas naturales son divididos según su relación con los cuatro elementos: agua, tierra, aire y fuego. En cada poema, la visión de la naturaleza es diferente. Por ejemplo, el agua, vinculada con el valle natal de la poetisa, adquiere formas de manantiales vivificantes, ríos y cascadas, pero también de la lluvia que es un símbolo de su gemido. La relación especialmente íntima tuvo la autora con la tierra, en la que incluyó los temas de montaña, árbol y flor, que están presentes frecuentemente en la obra de la autora. Al fin se mencionan también los temas menos frecuentes en su obra, aire y fuego.

6 Seznam použité literatury

BACHELARD, Gaston. *Psychoanalýza ohně*. Přeložila Jitka Hamzová, verše přeložil Jiří Pelán, doslov Jiří Pechar. Praha: Mladá fronta, 1994.

BACHELARD, Gaston. *Voda a sny. Esej o obraznosti hmoty*. Přel. Jitka Hamzová. Praha: Mladá fronta, 1997.

GAZARIANOVÁ GAUTIEROVÁ, Marie-Lise. Biografie: „Gabriela Mistral. La maestra de Elqui“. V: MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vida y obra*. Santiago de Chile: Cochrane, 1992.

HENRÍQUEZ UREÑA, Max. *Breve historia del modernismo*. 2. ed. México: Fondo de Cultura Económica, 1962.

HODOUŠEK, Eduard a kolektiv. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky: Argentina, Bolívie, Brazílie, Dominikánská republika, Ekvádor, Guatemala, Haiti, Honduras, Chile, Kolumbie, Kostarika, Kuba, Mexiko, Nikaragua, Panama, Paraguay, Peru, Portoriko, Salvador, Surinam, Uruguay, Venezuela, předkolumbovská a nativní slovesnost, literatura Nizozemských Antil, literatura karibské oblasti ve francouzštině, chicanská literatura v USA*. Praha: Libri, 1996. ISBN 80-85983-10-9

HRDLIČKA, Josef. *Uvnitř světa*. Zblou: Opus, 2012. ISBN 978-80-87048-31-3

JIMÉNEZ, José Olivio. *Antalogía crítica de la poesía modernista hispanoamericana*. 3. ed. Madrid: Hiperión, 1992. ISBN 84-7517-149-4

MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesía y prosa*. (Výběr, prolog: „Gabriela Mistral a través de su obra“, chronologie: „Vida y obra de Gabriela Mistral“ a bibliografie: QUEZADA, Jaime). Caracas: Biblioteca Ayacucho, 1993. ISBN 980-276-228-8

MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesía* (Prology: „Prólogo a Desolación“, „Prólogo a Ternura“, „Prólogo a Tala“, „Prólogo a Poema de Chile“ a „Prólogo a Lagar I“). QUEZADA, Jaime.

„Prólogo a Lagar II“. ARNELLO ROMO, Mario). Santiago de Chile: Cochrane, 1992. ISBN 956-232-031-5

MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas* (Výběr: BATESOVÁ, Margaret. Úvod: „Gabriela Mistral: Su vida y su obra.“ SAAVEDRA MOLINA, Julio). Madrid: Aguilar, 1962.

MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vida y obra* (Biografie: „Gabriela Mistral. La maestra de Elqui“. GAZARIANOVÁ GAUTIEROVÁ, Marie-Lise. Chronologie: ZEGERS, Pedro Pablo.) Santiago de Chile: Cochrane, 1992. ISBN 956-232-031-5

MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*. (Ze španělských originálů přeložil: SLAVÍK, Ivan. Předmluva „Básnířka samoty a družnosti“ a poznámky: SLAVÍK, Ivan.) Praha: Odeon, 1970.

NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: krajina, místo, architektura*. Přel. Petr Kratochvíl a Pavel Halík. Praha: Dokořán, 2010.

OVIEDO, José Miguel. *Historia de la literatura hispanoamericana. 3. Postmodernismo, Vanguardia, Regionalismo*. Madrid: Alianza Editorial, 2001. ISBN 84-206-4719-5

POLÁKOVÁ, Dora. *Mezi propastí a nebem: Fin de siècle v prozaickém díle Rubéna Daría*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3666-5

QUEZADA, Jaime. Prology: „Prólogo a Desolación“, „Prólogo a Ternura“, „Prólogo a Tala“, „Prólogo a Poema de Chile“ a „Prólogo a Lagar I“. V: MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesía*. Santiago de Chile: Cochrane, 1992. ISBN 956-232-031-5

QUEZADA, Jaime. Prolog: „Gabriela Mistral a través de su obra“. V: MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesía y prosa*. Caracas: Biblioteca Ayacucho, 1993. ISBN 980-276-228-8

SAAVEDRA MOLINA, Julio. Úvod: „Gabriela Mistral: Su vida y su obra“. V: MISTRALOVÁ, Gabriela. *Poesías completas* (Výběr: BATESOVÁ, Margaret). Madrid: Aguilar, 1962.

SÁINZ DE MEDRANO, Luis. *Historia de la literatura hispanoamericana (Desde el Modernismo)*. Madrid: Taurus, 1989. ISBN 84-306-2191-1

SLAVÍK, Ivan. Předmluva „Básnička samoty a družnosti“ V: MISTRALOVÁ, Gabriela. *Vzkazy*. Praha: Odeon, 1970.